

Beleidsnota Kruidenbeheer 2.0

Gemeentelijk maaibeleid
2025-2035

Definitief
29 oktober 2025

INHOUD

DE BELEIDSNOTA IN EEN NOTENDOP	4
LEESWIJZER	7
1 INLEIDING	8
1.1 Aanleiding en doel nota	8
1.2 Ontwikkeling biodiversiteit	9
1.3 Meldingen maaibeheer	11
1.4 Totstandkoming	12
2 HUIDIG KRUIDENBEHEER	14
2.1 Doelstelling en ambities	14
2.2 Huidige werkwijze maaien	15
2.3 Effecten van het huidige maaibeheer	18
3 VOORKOMENDE SOORTEN	21
3.1 Criteria soortenlijst	21
3.2 Wettelijk beschermde plant- en diersoorten	22
3.3 Voormalig Flora- en faunawetsoorten	22
3.4 Rode lijstsoorten	22
3.5 Icoonsoorten	23
3.6 Lokale soorten	24
4 OPTIMALISATIE VAN HET KRUIDENBEHEER	26
4.1 Visie kruidenbeheer 2.0 Katwijk	26
4.2 Beleid soorten	27
4.3 Beleid beheer grasvegetaties	28
4.4 Beleid omgaan met overlast veroorzakende en invasieve soorten	30
4.5 Succesfactoren ecologisch kruidenbeheer	33
4.6 Maaimethodes	36
4.7 Monitoring en communicatie	39
5 INVOERING EN VERVOLGACTIES	42
5.1 Invoering	42
5.2 Acties optimaliseren maaibeheer	42
5.3 Acties bij het soortenbeleid	44
5.4 Acties bij het beleid overlast en exoten	46
5.5 Kostenoverzicht	47
BRONNEN EN INFORMATIE	49
BIJLAGE I: BEHEERMETHODEN IN HUIDIGE KRUIDENVEGETATIES	50

BIJLAGE II: OMVORMINGSMODEL HONDENLOSLOOPTERREINEN	51
BIJLAGE III: INDELING KRUIDACHTIGE BEGROEIINGEN	53
BIJLAGE IV: BODEMKAART KATWIJK	55
BIJLAGE V: LIJST TE BESCHERMEN SOORTEN KATWIJK 2025	57
BIJLAGE VI: DOELSOORTEN VOOR MONITORING	58
BIJLAGE VII: TANSLEYCODERING	60
BIJLAGE VIII: INVASIEVE EXOTEN EN OVERLAST GEVEND SOORTEN	61
BIJLAGE IX: VOORGESTELDE NATUURDOELEN EN DOELSOORTEN	66
BIJLAGE X: REACTIENOTA	74

DE BELEIDSNOTA IN EEN NOTENDOP

Waar gaat deze nota over?

De beleidsnota "Kruidenbeheer 2.0 gemeente Katwijk" gaat over hoe het **ecologisch beheer** van de kruidachtige vegetaties in openbare bermen en grasvelden in de gemeente Katwijk, ingevoerd in 2021, de komende jaren wordt **verbeterd** om de biodiversiteit in de gemeente te vergroten. Door meer soortgericht en meer gevarieerd te beheren kan ook beter worden aangesloten op het gewenste nettheidsbeeld en de groenbeleving van de inwoners en kan beter worden gestuurd op het voorkomen overlast van overhangend gras en kruiden. De nota bevat een analyse van de actuele situatie, een toekomstgerichte visie op het kruidenbeheer en praktische handreikingen voor verbetering van het maaibeeld van de gemeentelijke bermen en grasvelden.

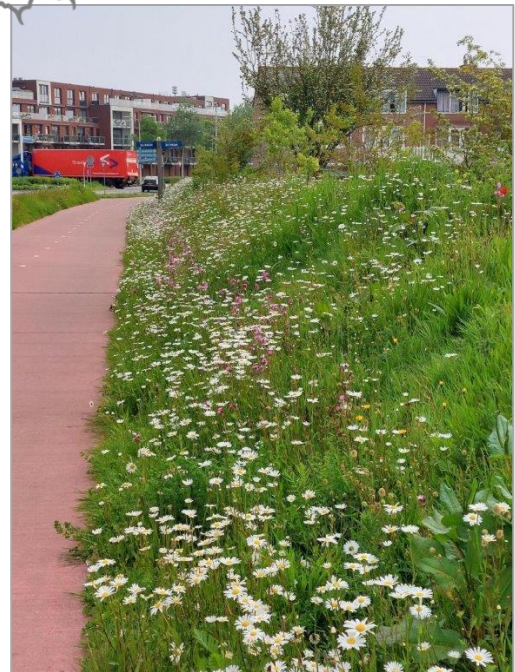
Gelet op de diverse ruimtelijke uitdagingen in de gemeente richt de nota zich primair op het beheer van de gemeentelijke openbare groenvoorzieningen, in het bijzonder de kruidachtige (gras)vegetaties inclusief de hondenlosloop- en uitreengebieden. Met deze nota wordt geen claim, belemmering of stapeling van eisen gelegd op toekomstige bouwactiviteiten buiten deze gebieden.

Wat willen we bereiken?

Het blijkt dat op plekken waar bebouwing dicht aan zee is ontstaan, zoals in Katwijk, er soorten zijn verdwenen omdat ze zich niet kunnen verspreiden via de bebouwing, de wegen en het ontbrekende of te smalle duingebied, het strand en de zee. Voorbeelden van soorten die in Katwijk nog voorkomen en waarbij het voorkomen in Katwijk een **essentiële positie** vormt binnen Nederland zijn de schijnkraagros, de duinparelmoervlinder en het Engels slijkgras. Een kernsoort waarvoor Katwijk min of meer het centrum van het verspreidingsgebied in Nederland vormt, is de blauwe bremraap¹.

Voor het beheer van de bermen en het overige ecologisch te beheren grasland is in 2021 het **natuurdoeltype 'bloemrijk grasland' van zand en veengebied** vastgesteld als streefbeeld. Dit type komt onder meer voor in duingebieden en bestaat uit kruidenrijk grasland. Het beheer van dit natuurdoeltype bestaat uit jaarlijks 1 tot 2 keer maaien en het maaisel afvoeren.

Met het kruidenbeheer 2.0 wil de gemeente Katwijk een belangrijke bijdrage leveren aan het verhogen van de lokale biodiversiteit en het nettheidsbeeld. In het bijzonder voor de soorten van de kustgebieden waar de gemeente een unieke schakelpositie inneemt in de verbinding tussen Noord- en Zuid-Nederland. Deze bijdrage is altijd **veilig voor mens en dier, is schoon en zorgt slechts incidenteel voor overlast**.

¹ Zie foto op voorkant van deze nota en § 3.6.

In navolgende tabel is het nieuwe beleid voor het kruidenbeheer 2.0 samengevat. De nummering verwijst naar de paragrafen in Hoofdstuk 4.

Samenvatting beleidsregels kruidenbeheer	
Soortenbeleid (zie § 4.2)	Maaibeleid (zie § 4.3)
2A. Wettelijk beschermde soorten beschermen en deze in een gunstige staat van instandhouding houden.	3A. Gazons handhaven voor spelen, sporten en honden uitlaten of vanuit cultuurhistorisch oogpunt.
2B. Lokale beschermwaardige soorten als beschermde soorten behandelen.	3B. Areaal kruidenrijk gras uitbreiden op basis van de criteria (zie § 4.3).
2C. Stimuleren en (her)introduceren van 'kernsoorten' door creëren van leefgebied voor onder andere schijnkraagroos, duinviooltje, zandviooltje, blauwe bremraap, duinparelmoervlinder.	3C. Maaitijdstip en maaifrequentie van het kruidenrijk gras bepalen door de aanwezige soorten. Jaarlijks 1 tot 4 keer maaien en het maaisel afvoeren. Dit is maatwerk.
2D. Inzetten 'Gedragscode soortenbescherming gemeenten' met bijbehorende ecologisch werkprotocol voor aantoonbaar zorgvuldig handelen.	3D. Introductie van bermstroken die 1 tot 3 keer extra worden gemaaid om overlast op aangrenzende verhardingen te voorkomen.
2E. Planmatig monitoren van de ontwikkeling van de beschermde en lokale soorten.	3E. Bij kruidenrijk gras het maaien sturen op vegetatieontwikkeling met doeltypen en doelsoorten niet op beeld (en onderhoudsniveaus).
	3F. Ruigte langs oevers meer gefaseerd maaien in bredere stroken en ook haaks op het water.
	3G. Beeldbepalende locaties omvormen voor meer soortenrijkdom.
	3H. Aanhouden van een indeling van kruidenvegetaties die ook breder toepasbaar is.
Beleid invasieve soorten (zie § 4.4)	Beleid monitoring/communicatie (zie § 4.7)
4A. Actief inzetten op voorkomen en bestrijden van kruipertjes op hondenlosloopgebieden.	7A. Aanpassingen in het maaibeleid altijd delen met inwoners en meer inzetten op bewustwording.
4B. Invasieve soorten (o.a. reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop) worden bestreden en gemonitord.	7B. Bij het verbinden en beheren van natuurlijke zones zijn nieuwe samenwerkingsvormen mogelijk.
4C. Lokaal invasieve soorten die gewenste inheemse soorten verdringen zoals rimpelroos niet meer aanplanten.	7C. Inwoners worden regelmatig actief betrokken bij het maaibeleid.

Hoe gaan we dat doen?

De gemeente Katwijk voerde de afgelopen jaren al diverse aanpassingen in het maaibeheer door, om de biodiversiteit te vergroten, waaronder de acties die zijn genoemd in de nota Evaluatie ecologisch maaibeheer 2021. Voor het doorvoeren van het beleid zoals verwoord in deze nota zijn aanvullend nog een aantal acties nodig. Voor een deel zijn het interne acties zoals het optimaliseren van het maaibeheer, actieve bescherming van wettelijk beschermde soorten en bestrijding van overlast veroorzakende en invasieve soorten. De focus ligt op het sturen op natuurlijk processen en het maaibeheer afstemmen op voorkomende soorten en de gewenste vegetatie. Dit vraagt om meer kennis en maatwerk.

Ook zijn er acties waarbij bewoners en natuurverenigingen betrokken kunnen worden zoals de inrichting van natuur/groenzones en samenwerking in beheer en monitoringen.

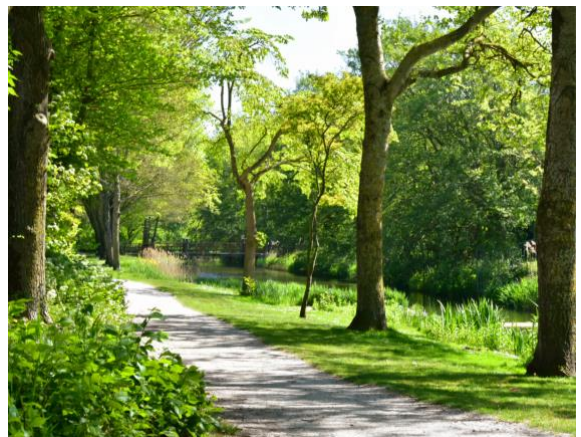
Zie voor een compleet overzicht van alle acties de tabel achteraan in Hoofdstuk 5.

Wat gaan we er buiten van zien?

Het nieuwe beleid resulteert in kruidenvegetaties in **meer verschillende vormen**, andere kwaliteitsniveaus en beheertypen dan nu het geval is. Grasland kan vooral esthetisch zijn (bv gazon), functioneel (bv kruisingen) of natuurlijk (bv kruidenrijk gras). Dit kan ook gecombineerd zijn in één vak waarbij bijvoorbeeld het middendeel van de berm 1 of 2 keer per jaar wordt gemaaid en geruimd (natuurlijk), de randen langs fietspaden vaker worden gemaaid (esthetisch), en rond kruisingen zo vaak als nodig vanuit veiligheidsoogpunt (functioneel).

In de praktijk zal dit betekenen dat er op **meer locaties bermstroken** zullen verschijnen. Ook blijft er in de winter meer ongemaaid gras met **uitgebloede bloemen overstaan** zodat zaden zich kunnen verspreiden en hier insecten of andere dieren kunnen overwinteren.

Door meer op de aanwezige soorten te sturen is de verwachting dat de soortenrijkdom en de belevingswaarde van groen de komende jaren toeneemt.

LEESWIJZER

Deze beleidsnota Kruidenbeheer 2.0 is bedoeld om het in 2021 ingevoerde ecologisch beheer van kruidachtige vegetaties in de gemeente Katwijk te verbeteren.

In **hoofdstuk 1** wordt ingegaan op de aanleidingen, doelen en achtergronden van deze nota. Het beschrijft ook de wijze van totstandkoming.

Hoofdstuk 2 beschrijft de huidige situatie van het ecologisch groenbeheer en gaat dieper in op het maaibeleid. Het geeft onder meer de resultaten en effecten dit maaibeleid weer.

In **hoofdstuk 3** geeft een analyse van de van nature voorkomende soorten in gemeente Katwijk. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in wettelijk beschermde soorten, soorten waar het niet goed mee gaat en andere lokale bijzondere soorten. Dit resulteert in een Katwijkse soortenlijst die als uitgangspunt voor het kruidenbeheer 2.0 is aangehouden.

Hoofdstuk 4 gaat in op de gewenste ontwikkelingen en verbeteringen. Het bevat de visie op het kruidenbeheer 2.0 in Katwijk voor de komende 10 jaar en het geeft beleidsregels voor het omgaan met beschermde en beschermwaardige soorten, het beheer van de grasvegetaties en het omgaan met overlast gevende en invasieve soorten. Het geeft ook praktische handvatten voor succesvol ecologisch kruidenbeheer en overzicht van in te zetten beheermethodes

De nota wordt in **hoofdstuk 5** afgesloten met een overzicht van acties die nodig zijn om het maaibeleid op korte termijn bij te stellen en om op termijn het ecologisch beheer te kunnen verbreden en daarmee gemeentebreed bezig te zijn met biodiversiteit.

Bij de nota horen ook een tiental bijlagen waarin op een meer detailniveau de verschillende aspecten uit de hoofdstukken zijn uitgewerkt.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel nota

De beleidsnota “Kruidenbeheer 2.0 gemeente Katwijk” gaat over het bijstellen van het in 2021 ingevoerde ecologisch beheer van het gras (de kruidachtige vegetaties) in het openbaar groen in de gemeente Katwijk. De nota geeft voor de komende 10 jaar (2025 t/m 2035) weer hoe dit beheer wordt voortgezet en waar het op onderdelen wordt verbeterd. Het bevat een analyse van de actuele situatie, een toekomstgerichte visie op kruidenbeheer in het algemeen en praktische handreikingen voor verbetering van het ecologisch maaibeleid.

De omvorming naar het ecologisch beheer die in 2021 is ingezet heeft in 2024 nog niet overal het verwachte beeld opgeleverd en ook een deel van de ambities is nog niet gerealiseerd. De Raad gaf daarom bij het vaststellen van het Groenbeheerplan 2024-2027 in juli 2024 opdracht aan de ambtelijke organisatie om te komen tot een meer systematische en consequente aanpak van het maaibeheer.

De noodzaak voor het **verbeteren van het maai- en kruidenbeheer** binnen het openbaar groen wordt mede bepaald door de toenemende afname van de (wereldwijde) biodiversiteit, zie § 1.2. Ook de toename van het aantal meldingen van inwoners over ongewenste effecten van het ecologisch beheer, zie § 1.3, maakt dat enige bijstelling gewenst is.

Afbakening

Is deze nota wordt bewust de term 'kruidenbeheer' gehanteerd in plaats van de term 'maaibeleid'. Dit omdat de aanwezige soorten planten en dieren niet alleen in grasvegetaties voorkomen maar ook in beplantingen, op verhardingen en in gebouwen. De focus van de nota voor de korte termijn ligt bij de grasvegetaties binnen het openbaar groen, voor de langere termijn wordt breder gekeken.

De nota gaat primair over het beheer van de **gemeentelijke openbare** groenvoorzieningen en met name de **kruidachtige vegetaties** inclusief de hondenloop- en uitrengesloten. Daar waar terreinen van anderen of andere beleidsvelden relevant zijn worden zij benoemd.

1.2 Ontwikkeling biodiversiteit

Op plekken waar mensen zijn gaan wonen en werken is in de afgelopen eeuwen het **leefgebied van soorten planten en dieren sterk teruggedrongen**. Aan het begin van de vorige eeuw was ons landschap nog vrij kleinschalig en vooral het gevolg van handmatige bewerking van agrarische gronden. Dit zorgde voor een grote variatie aan soorten in die tijd. Er was sprake van veel diversiteit in leefgebieden en bijbehorende soorten. Vooral soorten die zich thuis voelden in deze door mensen gecreëerde omgeving -de cultuur(mens)volgers- namen behoorlijk toe omdat die omgeving sterk leek op de natuurlijke leefomgeving van soorten. Voorbeelden van soorten die de menselijke activiteiten volgen zijn rots- en woestijnbewoners zoals huismus, steenmarter en gierzwaluw die onze woningen bewonen, soorten die hetzelfde voedsel als mensen nuttigen zoals huismuizen en ratten en soorten die afhankelijk zijn van zonnige situaties zoals veel insecten en kruiden in grasland.

De **variëteit aan leefomgevingen is in de loop van de 20ste eeuw echter fors afgenomen** door schaalvergroting in de landbouw, stedelijke ontwikkelingen, verkeer, waterregulering, technische ontwikkelingen, isolatie van gebouwen, recreatie en vervuiling. De biodiversiteit is daardoor flink afgenomen. De schaalvergroting, in het voordeel van mensen, is daarnaast nadelig gebleken voor de niet-cultuurvolgers waarvan veel leefgebied verloren is gegaan, zoals het leefgebied voor bos-, weiland- en watersoorten. Doordat het aantal mensen nog steeds toeneemt wordt enerzijds het leefgebied voor bepaalde soorten verkleind en anderzijds neemt de hoeveelheid voedsel voor andere soorten dieren ook toe, ook voor soorten die we wellicht liever niet zien zoals huismuizen en ratten.

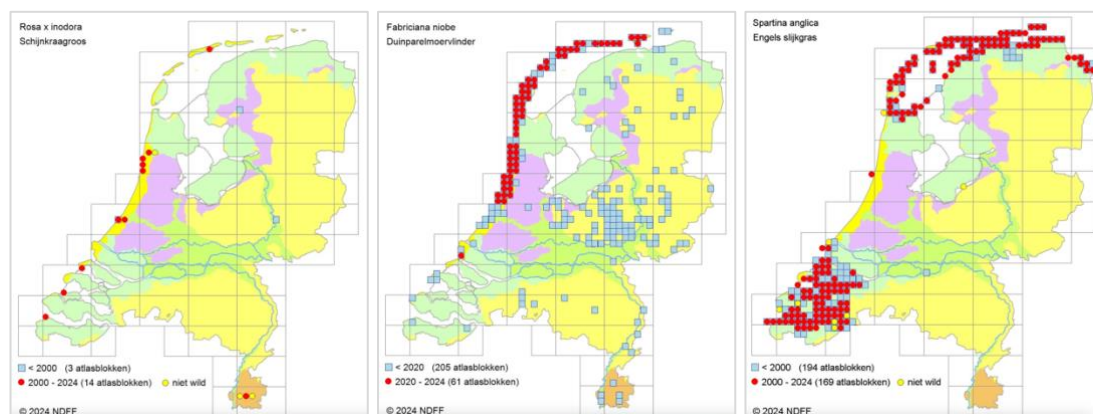
De grootschalige verstedelijking en landbouw bieden nu – een eeuw later – ook nadelen, voor zowel de mensen als planten en dieren. Vermesting, vervuiling, versnippering, verdroging en vernatting zorgen ervoor het leefgebied voor veel soorten steeds kleiner wordt of verdwijnt en daarmee de diversiteit aan soorten sterk afneemt. De huidige trend is daarom – ook wereldwijd – een biodiversiteitsbeleid dat zich richt op het aan **zoveel mogelijk soorten weer meer leefgebied bieden**. Dit vertaalt zich binnen de stedelijke omgeving en langs infrastructuur in onder meer een op natuur gerichte inrichting van de openbare ruimte en een extensief beheer. Het doel is om hiermee voor zoveel mogelijk inheemse soorten

leefgebied te creëren (biodiversiteit vergroten) en de ontwikkeling van invasieve uitheemse soorten tegen te gaan. Daarnaast is er veel aandacht voor het planten van meer bomen en het aanleggen van grotere groengebieden om hittestress als gevolg van klimaatveranderingen te temperen en het opvangen van regenwater om overstromingen en verdroging te voorkomen.

Unieke positie ligging Katwijk

De biodiversiteit in Nederland is vooral gebonden aan de bodem met bijbehorende landschappen en vegetaties. Het kustgebied met haar duinen vormt daarin een zeer smalle strook die van de Waddeneilanden tot aan de Zeeuwse kust voorkomt en waar voor Europa en dus ook voor Nederland unieke soorten voorkomen. Gemeente Katwijk en aangrenzende gemeenten liggen daar middenin. Het blijkt dat op plekken waar bebouwing dicht aan zee is ontstaan, zoals in Katwijk het geval is, er soorten zijn verdwenen omdat ze niet de mogelijkheid hebben om via de bebouwing, wegen, geen of slechts smal duingebied strand en zee zich te verspreiden. Voorbeelden van soorten die in Katwijk nog voorkomen en waarbij het voorkomen in **Katwijk een essentiële positie** heeft zijn schijnkraagros, duinparelmoervlinder, Engels slijkgras, blauwe bremraap, zandviooltje en kruisbladgentiaan, zie afbeelding 1 en 2 en § 3.6. Deze soorten noemen we in deze nota schakel- en kernsoorten.

Afbeelding 1, Verspreiding van 'schakelsoorten' schijnkraagros, duinparelmoervlinder en Engels slijkgras.

Afbeelding 2, Verspreiding van 'kernsoorten' blauwe bremraap, zandviooltje en kruisbladgentiaan.

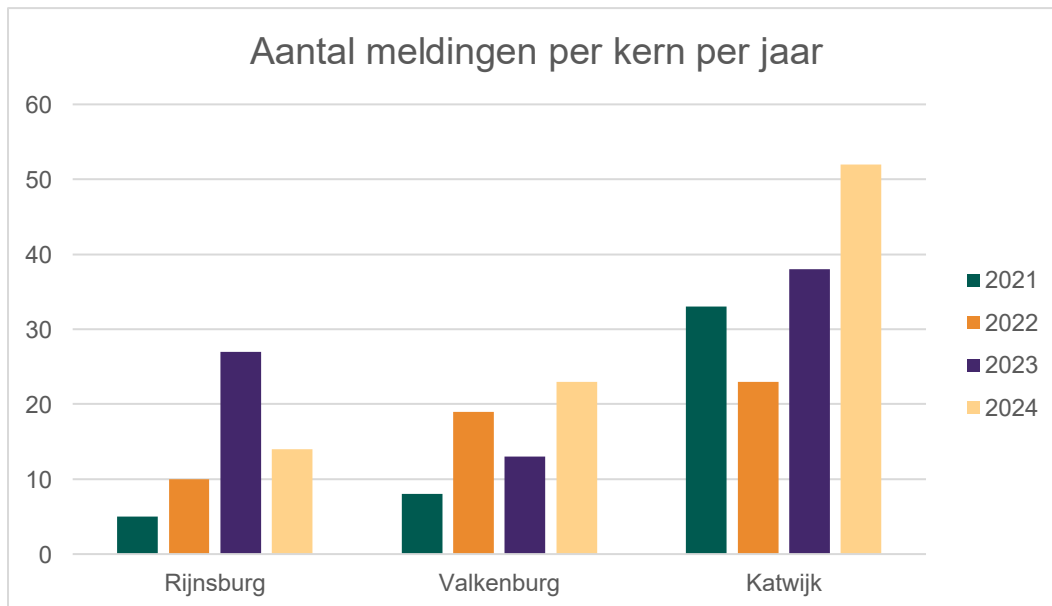

1.3 Meldingen maaibeheer

De indruk bestaat dat een deel van de inwoners van mening zijn dat er sinds de invoering van het ecologisch maaibeheer er een onverzorgd beeld is ontstaan. Inwoners kunnen onder andere via de gemeentelijke website melding doen van overlast in de buitenruimte. De meldingen worden verwerkt via de web-app Fixi. De gemeente ontvangt jaarlijks meldingen via deze app over een breed scala aan onderwerpen. Hiervan gaan er 1.300 tot 1.900 meldingen per jaar (periode 2021-2024) over de openbare groenvoorzieningen. Dit zijn 20-29 meldingen per 1.000 inwoners. Dit is voor een gemeente met bijna 67.000 inwoners relatief weinig².

Navolgend is een analyse gemaakt van alleen de meldingen over het maaibeleid. In afbeelding 3 en 4 zijn de meldingen uit deze app over het maaibeleid, kruipertjes (hinderlijke grasaren), reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop in de periode 2021-2024³ weergegeven. Waren er in 2021 in totaal 46 meldingen op deze vier onderwerpen, in 2024 waren dit er in totaal 89. In alle kernen is een toename van meldingen te zien. Meer dan de helft van meldingen zijn afkomstig uit de kern Katwijk, zie afbeelding 3.

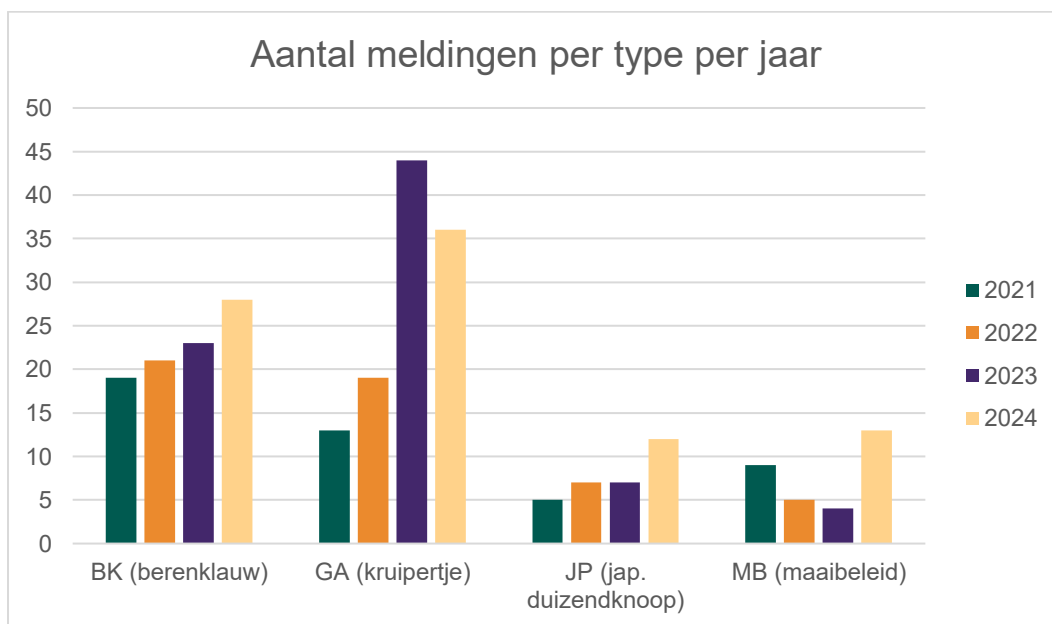
In de afgelopen 4 jaren zijn de meeste meldingen gedaan over kruipertjes (zie § 2.3), gevolgd door die van reuzenberenklauw (zie § 2.3). Meldingen over Japanse duizendknoop en het maaibeleid staan op respectievelijk de derde en vierde plaats, zie afbeelding 4.

Afbeelding 3, Het aantal meldingen per kern per jaar.

² Uit een benchmark onder grotere stedelijke gemeenten blijkt dat er landelijk gemiddeld tussen de 126 en 358 meldingen openbare ruimte per 1.000 inwoners per jaar worden gedaan.

³ Tot en met oktober 2024.

Afbeelding 4, Het aantal meldingen per type per jaar.

Naast gewinning aan een ander beheer met een ander beeld buiten is er soms ook sprake van overlast. Overlast door overhangende en overgroeïende kruiden of van kruipertje, een grassoort waarvan de aren in de vacht van honden kunnen blijven zitten. Het kruipertje is een typisch plantje van open zandgronden en daarmee een algemeen voorkomende soort in het duingebied. Ook over enkele invasieve soorten (exoten) zoals Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw komen meldingen binnen.

Bij een beheer dat gericht is op zorgen voor meer biodiversiteit is het belangrijk dat bijvoorbeeld kruiden in de winter over blijven staan en er per maaibeurt delen niet worden gemaaid. Hiermee blijft er namelijk altijd leefgebied voor bijvoorbeeld insecten behouden. Dit geeft een ander beeld buiten dan wanneer graspercelen volledig worden gemaaid en kort gemaaid de winter ingaan. Het beeld wordt hierdoor meer natuurlijk (de natuur het bebouwde gebied binnenhalen) en minder cultureel (de natuur buitensluiten). Het is en blijft daarom nodig om naast twee rondgangen met inwoners per jaar (zie ook § 4.7) in te zetten op communicatie naar inwoners over het ecologisch beheer en ontwikkelingen en veranderingen daarin.

1.4 Totstandkoming

Deze nota is tot stand gekomen in nauw overleg met de beheerders en beleidsmedewerkers van de gemeente. Gestart is met een globale veldverkenning met de wijkbeheerders waarbij locaties zijn bekeken waar knelpunten worden ervaren en een analyse van de meldingen van inwoners over overlast in de afgelopen vier jaren.

Ook is door het adviesbureau een bureaustudie uitgevoerd naar voorkomende soorten planten en dieren waar van uit wet- en regelgeving rekening mee dient te worden gehouden en soorten die beschermenswaardig zijn, bijvoorbeeld vanwege de essentiële rol die Katwijk

voor een bepaalde soort speelt of andere bijzondere soorten. Met deze gegevens is de eerste conceptnota opgesteld. Deze is na twee ambtelijke reactierondes aangepast tot het derde concept.

De derde conceptnota is tijdens een inloopbijeenkomst voorgelegd aan inwonersorganisaties, waaronder Katwijk Smart Village, Stichting Duinbehoud, de wijkraden en geïnteresseerde inwoners. De reacties zijn gebundeld tot een separaat bijgevoegde reactienota.

2 HUIDIG KRUIDENBEHEER

2.1 Doelstelling en ambities

Naar aanleiding van de vaststelling van het Groenbeleidsplan 2020⁴ en het Groenstructuurplan 2021 – 2030 is de gemeente in 2021⁵ gestart met de uitwerking van het thema Biodiversiteit. Dit bestaat onder meer uit op sommige plekken gras ecologisch beheren. Dit is op circa 24% van het grasareaal gedaan inclusief enkele hondenlosloopgebieden. Dit deel van het grasareaal wordt niet langer beheerd als kort gemaaid gazon maar als extensief beheerd kruidenrijk gras. Bij extensief beheerd gras kan de natuur meer haar eigen gang gaan waarbij kruiden en daarvan afhankelijke soorten als vlinders en insecten zich beter kunnen ontwikkelen en nieuwe soorten worden aangetrokken zodat de biodiversiteit wordt bevorderd.

Voor het beheer van de bermen en het overige ecologisch te beheren grasland is in 2021 het **natuurdoeltype 'bloemrijk grasland'** van zand en veengebied vastgesteld. Dit type komt onder meer voor in duingebieden en bestaat uit kruidenrijk grasland. Het beheer van dit natuurdoeltype bestaat in de basis uit jaarlijks 1 tot 2 keer maaien en het maaisel

⁴ Groenbeleidsplan 'Goed Groen, Visie en maatregelen voor 2020-2029', versie januari 2020

⁵ Zie 'Evaluatie ecologisch maaibeheer 2021'

afvoeren. Opgemerkt wordt dat de term 'bloemrijk' niet helemaal het juiste beeld weergeeft omdat het niet jaarrond bloemrijk is. 'Kruidenrijk' is hier een betere term.

Tegelijkertijd zijn er in 2021 acties in uitvoering gegaan om invulling te geven aan de **ambities** voor biodiversiteit. Het betreft de navolgende acties uit de Kansenkaart Natuur in Katwijk (2021):

- Ontwikkelen en verbeteren van 10 ecozones.
- Realiseren van 9 groene kernen.
- Zorgen voor een groene dooradering op wijkniveau.
- In kaart brengen van kleine dorpsparels.

2.2 Huidige werkwijze maaien

Het beheer van de bermen en het overige grasland wordt momenteel geheel uitgevoerd door aannemers. De aannemers werken op basis van een overeenkomst in de vorm van een prestatiebestek met bijbehorende maaikaarten (ook wel beeldbestek genoemd). Prestatiebestekken schrijven het gewenste eindresultaat/beeld voor en het is aan de aannemer om daar de best passende werkmethode bij te kiezen. Er wordt betaald op basis van geleverde prestatie en niet of de aannemer er is geweest, zie afbeelding 5.

Het betreft de volgende bestekken waarin het beheer van bermen en overig grasland⁶ is opgenomen:

- (Beeld)prestatiebestek 2014-B&V-01 Groenonderhoud Rijnsburg, Katwijk Noord en watergangen in de gemeente Katwijk.
- (Beeld)prestatiebestek 2015-B&V-07 Groenonderhoud Katwijk aan Zee, Katwijk aan de Rijn, en Valkenburg in de gemeente Katwijk.

In 2025 worden weer nieuwe groenbestekken opgesteld en op de markt gezet. Een goede gelegenheid om eventueel aanpassingen door te voeren.

De kwaliteit van het groenonderhoud is onderverdeeld in **3 onderhoudsniveaus** waarbij wordt verwezen naar een op maat gemaakte kwaliteitscatalogus (geen CROW standaard). Het dorpscentrum, de wijkcentra, de hoofdstructuren en de woongebieden worden op onderhoudsniveau 'Hoog' onderhouden. Aan de toeristisch recreatieve gebieden en bedrijventerrein is onderhoudsniveau 'Basis' toegekend, zie afbeelding 5 voor de bijbehorende eisen. Voor watergangen geldt als kwaliteitseis 'Natuurlijk 15b, 15c of Standaard 16b en 16c'. In Bijlage I zijn de meest toegepaste beheermethoden daarbij opgenomen.

⁶ Dit is inclusief de hondenlosloopgebieden (extensief te maaien terreinen) en hondenuitrengebieden (omheinde intensief te maaien terreinen); zie [website gemeente](#)

Huidig onderhoudsniveau HOOG	Huidig onderhoudsniveau BASIS
<u>Kwaliteitsbeschrijving bermen/kruidenrijk gras</u> Variatie in soorten die behoren tot een plantengemeenschap dat overeenkomt bij de natuurlijke doelstelling. De grasmat is gesloten en de zode is vrij dicht. De ondergrond is vlak. Hopen maaisel en kale plekken komen nauwelijks voor.	<u>Kwaliteitsbeschrijving bermen/kruidenrijk gras</u> Enige variatie in soorten behorend tot plantengemeenschap overeenkomend bij de natuurlijke doelstelling. De grasmat is redelijk gesloten en de zode is vrij dicht. De ondergrond is redelijk vlak. Enkele hopen maaisel en enkele kale plekken komen voor.
<u>Kwaliteitsnorm: per 100m²</u> • Lage kruidenrijke vegetatie (gem: < 50 cm) • Pleksgewijs of verspreid hoger groeiende (bloeiende) soorten. • Geen overheersing van zodevormende grassen. • Indien de gewasproductie minder is dan 5 ton droge stof per ha wordt éénmaal gemaaid, anders minimaal tweemaal. • Graslengte op 15 juli en 15 oktober tussen 50 mm en 80 mm • Het maaisel wordt afgevoerd.	<u>Kwaliteitsnorm: per 100m²</u> • Lage kruidenrijke vegetatie is gemiddeld lager is dan 75 cm. • Pleksgewijs of verspreid hoger groeiende (bloeiende) soorten. • Bedekking met bloeiende kruiden in mei of juli is < 50 %. • Hoger groeiende kruiden komen verspreid en met regelmaat voor. • Het maaisel wordt afgevoerd.
	

Afbeelding 5, Prestatie-eisen per onderhoudsniveau voor bermen /kruidenrijk gras
(bron bestek Prestatiebestek 2014-B&V-01)

Bij biodiversiteit gaat het vooral om het **creëren van soortenrijkdom** en het rekening houden met een gunstige staat van instandhouding van soorten en niet alleen om het netheidsbeeld dat nu vooral leidend is. Met de huidige werkwijze ziet het er over het algemeen dus netjes uit, maar dit is voor bepaalde soorten nadelig. Wanneer wordt gewerkt op basis van de huidige (beeld)prestatiebestekken heeft dit tot gevolg dat ook gewenste kruidensoorten, uitgebloede of te hoge kruiden worden verwijderd zonder te kijken naar de soorten en de dieren, paddenstoelen, mossen e.d. die van die kruidensoorten afhankelijk zijn. Het zijn vaak de nu wettelijk beschermde en Rode lijstsoorten die door de huidige werkwijze gemakkelijk verdwijnen en het beeld eenvormig maken.

Met een maaibeheer gericht op vooral veiligheid en functionaliteit (netheidsaspecten) wordt de biodiversiteit nog niet voldoende bevorderd en worden beschermde soorten niet zorgvuldig genoeg beschermd.

Werken op basis van een (beeld)prestatiebestek heeft dus nadelen wanneer ook rekening gehouden moet worden met beschermde soorten. Het huidige maaitijdstip is nog niet voldoende afgestemd op bijvoorbeeld de bloeitijden van beschermde plantensoorten. Het is voor het bevorderen van biodiversiteit belangrijk om relevante soorten te herkennen, te lokaliseren, te markeren en daar de best passende wijze van maaien bij te kiezen. **Dit vraagt om maatwerk en ook om soorten- en ecologische kennis.**

Ook kruiden op andere locaties

Hiervoor is geschetst hoe op dit moment bij het beheer van openbare bermen en grasland met (beschermde) planten en dieren wordt omgegaan. Veel soorten die voor soortenrijkdom/biodiversiteit zorgen zijn niet per sé gebonden aan grasvegetaties maar komen ook voor in de randen van beplantingen, op verhardingen, op muren, in of langs het water e.d. Op dit moment wordt hier nog niet actief gestuurd op het stimuleren van biodiversiteit en het beschermen van specifieke soorten. Hier liggen nog kansen. In de kwaliteitscatalogus bij de bestekken ontbreken bijvoorbeeld nu eisen aan onder meer de kruidlaag in bos en bosplantsoen.

Indeling van kruidenvegetaties

Omdat in het lopende beeldbestek de beheertypen uitsluitend technisch zijn beschreven is voor het beheren van 'kruiden' een nieuw indeling geïntroduceerd om doelgericht op kruiden te kunnen sturen. Hiervoor zijn de kruidachtige begroeiingen onderverdeeld in categorieën aan de hand van het Handboek Ecologisch Groenbeheer in de praktijk van IPC Groene Ruimte (6^e druk 2017).

De kruidachtige vegetaties worden conform dit boek ingedeeld in de hoofdcategorieën:

- Pionierbegroeiing.
- Grasland.
- Ruigte.
- Bos en struweel (kruidlaag).
- Water en verlanding (kruidlaag).
- Begroeiing op muren, gebouwen en verharding.

De hoofdingeling wordt verder onderverdeeld in subcategorieën. Aan deze subcategorieën kunnen dan beheermethoden worden gekoppeld. In Bijlage III is de hoofdingeling met alle subcategorieën voor de kruidachtige begroeiingen weergegeven. Deze indeling kan eventueel ook uitgebreid worden voor houtachtige begroeiingen. De gemeente gaat als volgt om de indeling in kruidenvegetaties:

2.3 Effecten van het huidige maaibeheer

De huidige wijze van (ecologisch) maaien heeft zoals nu na een enkele jaren blijkt, effect op de biodiversiteit, de functionaliteit en veiligheid van de bermen. Het bepaalt mede het nettheidsbeeld van de buitenruimte en kan ook invloed hebben op de volksgezondheid en het dierenwelzijn. Deze effecten worden hierna kort toegelicht.

Bijdrage aan biodiversiteit

Het belangrijkste doel van de omschakeling was 2021 en is nu nog steeds, het verhogen van de lokale biodiversiteit. Nu is er alleen een natuurdoeltype (gewenst habitat) benoemd maar het is goed om ook per soortgroep een aantal kritische doelsoorten⁷ te benoemen en hier het maaien op af te stemmen, zie verder § 4.6. Het gaat om onder meer planten als beemdkruid, rietorchis en rapunzelklokje.

Het voorkomen van kritische doelsoorten is afhankelijk van diverse factoren zoals de ligging (bv zon-schaduw) en de bodem (bv voedselarm-voedselrijk). Met het creëren van de juiste omstandigheden voor kritische doelsoorten zijn ook de juiste omstandigheden gecreëerd voor minder kritische soorten, zoals gewone rolklaver, knoopkruid, duizendblad en gewone brunel. Deze soorten komen nu al voor. Er is de afgelopen jaren nog niet optimaal gemonitord en gestuurd op de ontwikkeling van doelsoorten.

Functionaliteit en veiligheid van wegbermen

Ook ecologisch beheerde kruidenvegetaties dienen bij te dragen aan het veilig functioneren van de wegbermen. Een wegberm dient als uitwijkmogelijkheid voor voertuigen en verkeersgeleiding, dient overzichtelijk en veilig te zijn en herbergt in veel gevallen ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen). Kruidenvegetaties mogen ook de toegankelijkheid en het gebruik van voorzieningen niet belemmeren. In de praktijk betekent dit dat de hoogte van de kruidenvegetaties direct langs wegen en paden niet te hoog mag worden en er geen 'overhang' mag zijn waar wandelaars, fietsers en ander gebruikers hinder van ondervinden. Dit laatste komt nu wel regelmatig voor.

Nettheidsbeeld

Bij het beheer van de openbare ruimte is in de afgelopen decennia vooral gestuurd op 'schoon, veilig en heel'. Het werken met onderhoudsniveau 'Hoog' en 'Basis' (zie § 2.2) is daar onder meer de uitwerking van. Vooral niveau 'Hoog' resulteert in een beeld van 'netjes en verzorgd' alsof het recent is aangelegd. Dit niveau in stand houden vraagt een grote onderhoudsinspanning. Ook in particuliere tuinen is deze trend zichtbaar in de vorm van het verstenen van tuinen juist omdat deze onderhoudsarm zouden zijn. Dit betekent een verarming van de biodiversiteit.

⁷ Zie Evaluatie 2021 en de natuurkansenkaart

Vanuit dit nette (maar wel subjectieve) beeld is het voor veel inwoners wennen aan een beeld als gevolg van het ecologische beheer waarbij er ook uitgebloeide planten blijven staan en een vak niet meer volledig wordt gemaaid. Een dergelijke gewenning wordt nog niet breed gedeeld. Het ecologisch kruidenbeheer mag zeker niet leiden tot vervuiling van de openbare ruimte en heeft als doel om de biodiversiteit en het nettheidsbeeld verder te optimaliseren.

Volksgezondheid

Ecologisch kruidenbeheer kan ervoor zorgen dat bepaalde soorten die niet of minder gewenst zijn zich kunnen vestigen of zich sneller kunnen verspreiden. Dit zijn soorten die voor overlast/schade voor mensen en dieren kunnen zorgen, zeker wanneer ze invasief worden. Voorbeelden van dergelijke soorten zijn de planten Reuzenberenklauw en Ambrosia, die allergische reacties kunnen veroorzaken. Reuzenberenklauw komt steeds meer voor, zie § 1.3. Van Ambrosia is de aanwezigheid nog niet bekend en hier zijn ook in Fixi geen meldingen van geregistreerd.

Verder komen er regelmatig meldingen binnen over de zorg dat het ecologisch kruidenbeheer zorgt voor meer 'pollen' waar mensen allergisch op kunnen reageren. Bloeiende kruiden hebben hier een zeer klein aandeel in omdat de meeste soorten door insecten worden bestoven. De pollen die door de wind worden verspreid worden meestal door grassen en bomen geproduceerd. Verspreiding van pollen is een noodzakelijk natuurverschijnsel voor de voortplanting van soorten en draagt daarmee ook bij aan andere belangen: klimaatbeheersing (bomen zijn hiervoor belangrijk), biodiversiteit, groene leefomgeving.

Dierenwelzijn

Het kruipertje, een grassoort met stijve aren die zich in de vacht of huid van honden en katten kan nestelen en daar voor ontstekingen kan zorgen, komt veel voor. Zie § 1.3 en het tekstkader over kruipertjes.

Over kruipertjes en grasaren

Grasaren zijn pluimen (aren met de zaden van het gras) die aan het einde van gras groeien, zie afbeelding 6. Je ziet ze in het voorjaar en de zomermaanden, wanneer het gras in bloei staat. Elke aar bestaat uit een heleboel zaadjes, die (bij een aantal grassoorten) voorzien zijn van haartjes. De haartjes van sommige soorten, met name kruipertje hebben weerhaakjes. Wanneer een hond of kat door het hoge gras loopt, kunnen de zaadjes afbreken en in de vacht blijven hangen of zich tussen de tenen of in de neus of keel hechten. Dit is de natuurlijke verspreidingsmethode van kruipertje. Door de weerhaken kruipt de aar richting de huid. De scherpe punt van de grasaar irriteert de huid, met alle nare gevolgen van dien, vaak ook vanwege het likken en krabben en vervolgens ontsteken van de huid. Inslikken van deze weerhaken kan ook vervelende gevolgen hebben. Dit is waarom de aren van kruipertje gevaarlijk kunnen zijn voor honden en katten.

Afbeelding 6, kruipertje (foto HuisdierenArts.nl)

Kruipertje (*Hordeum murinum*) is een eenjarige soort, die meestal in de nazomer of herfst kiemt, overwintert en dan vanaf de vroege zomer, in de maand juni, begint te bloeien. Het gras wordt een 50 cm hoog en het is een warmteminnende soort. Kruipertje is een gras dat veel in de stedelijke omgeving voorkomt. Het is een soort die van wat drogere, zandige maar voedselrijke groeiplaatsen houdt. Ze komt voor in stoepranden, op speelveldjes, parkeerplaatsen, maar ook op dijkhellingen en bermen op plekken waar betreding is en honden worden uitgelaten. Ook moet de bodem zandig zijn en worden bemest, bijvoorbeeld door poep van honden.

Bron: Flora van Nederland

Invasieve (planten)soorten

Planten en dieren die van nature niet voorkomen in Nederland of in Europa, kunnen uitgroeien tot een plaag. Daarom bestrijdt de overheid schadelijke exoten. Een aantal schadelijke invasieve exoten zijn op de zogenaamde Europese 'Unielijst' geplaatst omdat ze in delen van de EU schade toebrengen aan de biodiversiteit en/of ecosysteemdiensten. Of ze zullen dat in de toekomst waarschijnlijk gaan doen. Ze kunnen ook nadelige gevolgen hebben voor de menselijke gezondheid, veiligheid of de economie.

Voor soorten die op Unielijst staan geldt een Europees verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van een aantal schadelijke exotische planten en dieren. Daarnaast heeft Nederland 3 Aziatische duizendknopen, die niet op de Unielijst staan, nationaal aangewezen en voor deze soorten geldt in Nederland een handelsverbod. Een aantal van de opgenomen soorten komt al voor in Katwijk. Het gaat onder meer om Reuzenberenklauw, grote waternavel en de Japanse duizendknoop.

Daarnaast komen er in Katwijk ook invasieve soorten voor waar nog geen handelsverbod of verplichte bestrijding voor geldt. **Rimpelroos** is zo'n voorbeeld van een zeer invasieve soort. Deze roos bedreigt inmiddels duinhabitats en wordt al op veel plekken bestreden. Daarnaast is bijvoorbeeld Jacobskruiskruid bekend als nadelige soort voor langlevende grazers.

3 VOORKOMENDE SOORTEN

3.1 Criteria soortenlijst

Naast dat het ecologisch maaibeheer in zijn algemeenheid zorgt voor meer soortenrijkdom danwel biodiversiteit is het ook belangrijk om te weten welke soorten er voorkomen, wat de mate van voorkomen en wat hun beschermingsstatus is. Betreft het vooral algemene soorten of komen er ook soorten voor die zeldzaam zijn of op een ander manier bijzonder zijn en extra aandacht vragen?

De Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) is op dit moment landelijk gezien de meest uitgebreide bron van waarnemingen van soorten. Daarnaast is ook waarneming.nl een uitgebreide bron. Beschrijvingen van soorten en hun verspreiding kunnen gevonden worden in de NDFF-verspreidingsatlassen en op websites van NGO's zoals SOVON, EIS, Stichting Anemoon, FLORON, RAVON, Vogelbescherming en BIJ12.

Aan de hand van verschillende verspreidingsatlassen, ingevoerde waarnemingen en bekende soortgegevens bij de gemeente en het adviesbureau is een soortenlijst voor gemeente Katwijk samengesteld. Deze is separaat als Excel-bestand bijgevoegd. Hierin is onderscheid gemaakt in de volgende groepen:

1. De wettelijk beschermde planten- en diersoorten die in Katwijk voorkomen/verblijven.
2. Plantensoorten van voormalig Flora- en faunawet die in Katwijk voorkomen.

3. Plantensoorten van de Rode lijst die in Katwijk voorkomen (gevoelig en ernstiger).
4. Icoonsoorten, planten en dieren aangewezen door de provincie Zuid-Holland die in Katwijk voorkomen.
5. Bijzondere planten of dieren lokaal ambtelijk bepaald.

Per soort is daarnaast vermeld waar deze (kunnen) voorkomen en welke raakvlakken er met het beheer van het gras en andere voorzieningen in de buitenruimte zijn. In de navolgende paragrafen wordt per groep een korte toelichting gegeven.

3.2 Wettelijk beschermde plant- en diersoorten

Een deel van de inheemse (van nature voorkomende) planten en dieren in Nederland is Europees of nationaal beschermd. Deze bescherming is uitgewerkt in diverse besluiten en regelingen van de Omgevingswet waaronder het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Voorbeelden van **Europees beschermde soorten** (Habitatrichtlijnsoorten) die in Katwijk in grasland kunnen voorkomen zijn rugstreeppad, Noordse woelmuis en de zandhagedis. Hiervoor geldt het zwaarste beschermingsregime van zowel de soort als zijn leefgebied. Daarnaast zijn alle verblijfplaatsen van vogels beschermd onder Europese Vogelrichtlijn. Veel vogels zijn voor hun voedsel (bv. zaden, bessen, insecten, muizen, vissen) afhankelijk van soorten die voorkomen in gras, water en beplantingen. Maar ook van gebouwen of verhardingen om te kunnen rusten, verblijven of zich voort te planten.

De Rijksoverheid heeft een aantal soorten als **Nationaal beschermde soorten**⁸ aangewezen. Voorbeelden hiervan die in Katwijk in grasland kunnen voorkomen zijn het konijn, de veldparelmoervlinder of het kluwenklokje.

3.3 Voormalig Flora- en faunawetsoorten

Onder de Flora- en faunawet waren veel planten beschermd die thans niet meer beschermd zijn. Omdat dit vaak wel beschermwaardige soorten zijn waar met het beheer ook op is gestuurd, is deze groep ook in de soortenlijst opgenomen. Voorbeelden van soorten in Katwijk die in en op grasland en oevers voorkomen zijn het rapunzelklokje en brede orchis.

3.4 Rode lijstsoorten

De ontwikkeling van veel soorten wordt landelijk gevolgd vanuit diverse meetnetten. Hiermee worden trends in de verspreiding zichtbaar gemaakt in de vorm van Rode lijsten per soortgroep. Zij hebben vooral een signaleringsfunctie op basis waarvan beleid wordt gemaakt of bijgesteld. Soorten waarmee het niet goed gaat worden dan bijvoorbeeld alsnog wettelijk beschermd of er worden (her-)introductieprogramma's uitgewerkt.

⁸ Zie Bijlage IX bij artikel 11.54 uit het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

In de Katwijkse soortenlijst zijn van de Rode lijst Vaatplanten plantensoorten die in Katwijk voorkomen met een status van gevoelig en ernstiger opgenomen. Voorbeelden die in grasland kunnen voorkomen zijn, kleine bevernel, ruige weegbree, kamgras.

3.5 Icoonsoorten

De provincie Zuid-Holland werkt aan het behoud van plant- en diersoorten door natuurgebieden aan te wijzen en te beschermen, soorten te beschermen door regelgeving in het omgevingsbeleid en door ook buiten natuurgebieden leefgebieden van icoonsoorten te versterken. Bijvoorbeeld door het openstellen van subsidieregelingen voor versterking van het leefgebied van icoonsoorten in het landelijk en stedelijk gebied.

De provinciale zorgplicht voor beschermde plant- en diersoorten geeft de provincie vorm via een actief beleid gericht op het in gunstige staat brengen van het **leefgebied van 40 icoonsoorten**, waaronder boerenlandvogels. De icoonsoorten representeren de verschillende ecosystemen en landschappen van de provincie en de achterliggende gedachte is dat de natuur van Zuid-Holland in volle breedte gaat profiteren van maatregelen die worden genomen ten gunste van deze icoonsoorten. Icoonsoorten van de provincie Zuid-Holland die in Katwijk in het grasland of oevers voorkomen zijn rietorchis en dotterbloem, zie ook afbeelding 7.

		
Gewone vogelmelk	Duinviooltje	Veldsalie
		
Klein glaskruid	Rapunzelklokje	Zandblauwtje

Afbeelding 7. Voorbeelden van provinciale icoonsoorten die in Katwijk voorkomen.

3.6 Lokale soorten

Gemeenten kunnen aanvullend zelf een lijst van te beschermen soorten opstellen. Bijvoorbeeld van soorten die niet (meer) Europees of Nationaal beschermd zijn of nooit beschermd zijn geweest maar wel voor de gemeente van groot belang zijn. Het kan zijn dat de soort in belangrijke mate binnen de betreffende gemeentegrenzen voorkomt en in de rest van Nederland minder of niet (in de separate lijst als kernsoorten aangeduid) of waarvoor de gemeente een schakel in de verbinding van de soort vormt (schakelsoorten genoemd). In de inleiding is daar al wat over gezegd.

Status lokale soorten

De lokale soorten die aan de Katwijkse soortenlijst worden toegevoegd worden in het kader van deze nota **alleen ingezet om te kunnen sturen op biodiversiteit bij het maaien** van de kruidenrijke grasvegetaties.

Het is ook mogelijk om op een later moment deze soortenlijst breder te hanteren zoals bij het beheren en inrichten van het overige openbaar groen, de gehele openbare ruimte of de gehele gemeente in het kader van bijvoorbeeld een biodiversiteitsactie. Dit wordt met het vaststellen van deze nota nog niet gedaan.

Als **criteria** voor het bepalen van de lokale soorten zijn aangehouden:

- Soorten die niet (meer) wettelijk beschermd zijn zoals soorten van de Rode lijst planten en voormalig Flora- en faunawetsoorten.
- Soorten opgenomen in een landelijk of provinciaal soortbeschermingsplan.
- Provinciale icoonsoorten.
- Eerder vastgestelde lokale soorten.

Voorbeelden van Katwijkse **schakelsoorten** zijn: driedistel, wilde narcis, zandhaver.

Voorbeelden van Katwijkse **kernsoorten** zijn: zandviooltje, blauwe bremraap en rode aardbeispinazie. Kernsoorten zijn soorten waarvoor Katwijk (min of meer) de kern van het verspreidingsgebied in Nederland vormt.

Een kanttekening hierbij is dat er in het verleden soorten uit kruidenmengsels zijn ingezaaid die ook niet lokale soorten bevatten. Er kan dan verspreiding plaatsvinden van deze soorten ten koste van de lokale soorten. Tot op heden heeft dit nog niet geleid tot het verdwijnen van lokale soorten. Een voorbeeld van een uitgezaaide maar niet lokaal voorkomende soort is veldsalie.

Van origine is de bodem van Katwijk soortenrijk. Deze originele zadenbank heeft ook nu nog veel potentie. Met name pionierssoorten, kenmerkend voor duingebied, hebben langlevende zaden. Bijvoorbeeld bij op het dak de parkeergarage en de duinstrook daar ten zuiden van is de oorspronkelijk grond na de werkzaamheden teruggebracht. Wat tot verrassende

resultaten lijkt te leiden wat voorkomende plantensoorten betreft. De nu voorkomende soorten moeten nog wel in kaart gebracht worden om tot een onderbouwde conclusie te kunnen komen.

Als **ambassadeur** voor het kruidenbeheer 2.0 is de blauwe bremraap als zowel een icoon- als kernsoort gekozen, zie kader en afbeelding 8. Dit is zowel een schakel- als kernsoort.

Blauwe bremraap als ambassadeur

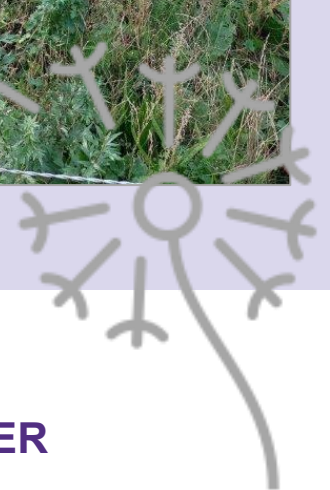
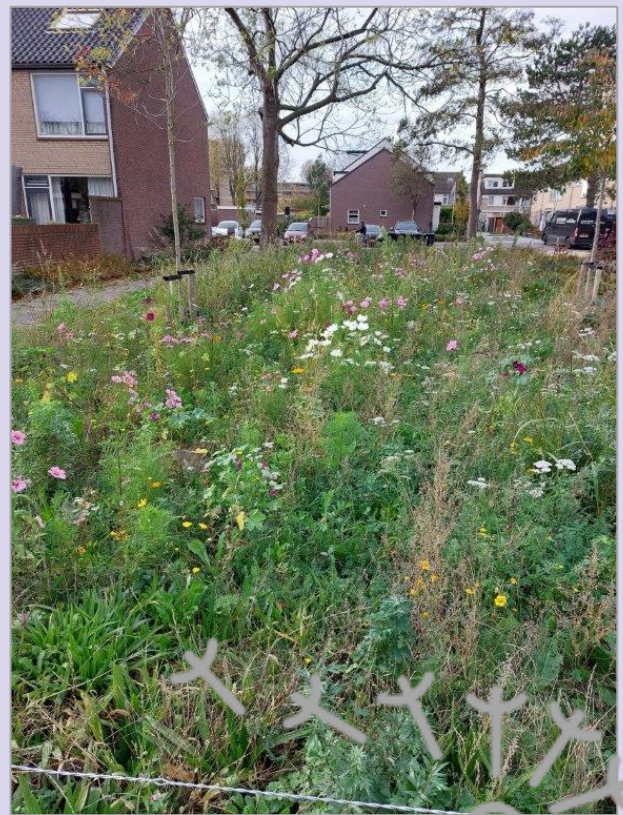
Blauwe bremraap (*Orobanche purpurea* Jacq.) is een kruidachtige plant die een hoogte bereikt van 15–60 cm met donker-geaderd blauwe bloemen. De plant is een (half)parasiet en beschikt niet zelf over bladgroen (chlorofyl). De soort parasiteert op gewoon duizendblad en verschillende alsemsoorten. Ze staat op zonnige, droge en matig voedselrijke, neutrale tot basische, stikstofarme, meestal omgewerkte, zandig tot kleiige en verdichte grond. Ze groeit onder meer in duingraslanden, langs duinwegen op oude zanddijkjes, bouwterreinen in kustplaatsen en bij zeedorpen. In Nederland staat de soort op de Rode lijst als zeer zeldzaam en matig in aantal afgenomen.

Afbeelding 8, blauwe bremraap (12 exemplaren in 2024) in berm langs de Koningin Julianalaan te Katwijk (foto Maarten Langbroek)

Bron: Verspreidingsatlas NDFF Vaatplanten en Wikipedia.nl

De gastsoorten van blauwe bremraap groeien prima in wegbermen en een ondergrond van duinzand is ideaal. Bij omvormingen is het daarom belangrijk om bij voorkeur duinzand aan te voeren en geen teelaarde of andere grondsoorten aanbrengen. Op deze manier wordt ook de natuur meer de stad in getrokken. De soort breidt zich uit wanneer de stikstofdepositie afneemt, daarmee is Blauwe bremraap ook een prima soort met een signaalfunctie voor milieufactoren.

4 OPTIMALISATIE VAN HET KRUIDENBEHEER

4.1 Visie kruidenbeheer 2.0 Katwijk

In hoofdstuk 2 is geschetst hoe het huidige kruidenbeheer plaatsvindt en wat de effecten ervan zijn. Hierin komen een aantal knelpunten naar voren op basis waarvan enige bijsturing gewenst is. In hoofdstuk 3 is duidelijk geworden dat Katwijk wat beschermde soorten en een aantal specifieke planten en dieren betreft een bijzondere positie inneemt in het kustgebied en een essentiële rol heeft in het in een gunstige staat van instandhouding houden van deze soorten. Ook blijkt dat deze soorten niet per se gebonden zijn aan grasvegetaties en ook daarbuiten voorkomen. Ecologisch maaibeheer wordt daarmee (op termijn) veel meer 'kruidenbeheer 2.0'. De aanpassingen die in deze nota worden voorgesteld worden gedaan vanuit de navolgende overkoepelende visie op het kruidenbeheer.

Visie Kruidenbeheer 2.0

Met het kruidenbeheer 2.0 wil gemeente Katwijk een belangrijke bijdrage leveren aan het verhogen van de lokale biodiversiteit en met name die in de openbare bermen en grasvelden. In het bijzonder voor de soorten van de kustgebieden waar de gemeente een unieke schakelpositie inneemt in de verbinding tussen Noord- en Zuid-Nederland. Deze bijdrage is altijd veilig voor mens en dier, is schoon en zorgt slechts incidenteel voor overlast.

Dit zorgt voor meer verschillende vormen van kruidenvegetaties dan nu het geval is. Grasland kan vooral esthetisch zijn (bv gazon), functioneel (bv bermstrook) of natuurlijk (bv kruidenrijk gras). Dit kan ook gecombineerd zijn in 1 vak waarbij bijvoorbeeld de randen langs fietspaden vaker worden gemaaid (esthetisch), het middendeel van de berm 1 of 2 keer per jaar wordt gemaaid en geruimd (natuurlijk) en rond kruisingen een paar keer vaker vanuit veiligheidsoogpunt (functioneel).

In paragraaf 4.2 tot en met 4.5 wordt het nieuwe beleid voor soorten, maaien en overlast uitgewerkt, waarna in paragraaf 4.6 tot en met 4.8 wordt ingezoomd op de succesfactoren voor dit kruidenbeheer, de voorkomende beheermethoden en de monitoring. De beleidsregels zijn met in een **vet-oranje** nummer aangeduid.

4.2 Beleid soorten

Door de soortenanalyse die ten behoeve van deze nota is gemaakt, is er meer inzicht ontstaan in welke beschermde en andere bijzondere soorten er in Katwijk voorkomen en welke rol van de gemeente daarin nodig en wenselijk is. Het zijn soorten die niet alleen in het kruidenrijk gras voorkomen maar binnen de gehele gemeente, dus ook in beplantingen en andere groenvoorzieningen, op wegen, kunstwerken en gebouwen en ook op terreinen van derden en in tuinen.

De gemeente gaat als volgt om met aanwezige inheemse planten en dieren in de gemeentelijke bermen en grasvegetaties:

2A. De **wettelijk beschermde soorten** van de bij deze nota behorende Katwijkse soortenlijst beschermen (wettelijke verplichting) en deze in een gunstige staat van instandhouding houden. Dit betekent dat het areaal of de aantallen van deze soorten de komende jaren minimaal gelijk blijft of toeneemt. Individuen en groei- en verblijfplaatsen van deze soorten mogen niet verstoord, gedood en/of opgeheven worden.

2B. Met **lokaal beschermwaardige soorten** van de Katwijkse soortenlijst die voorkomen in gemeentelijke bermen en grasvegetaties wordt in principe op dezelfde wijze omgegaan als met de wettelijk beschermde soorten. Deze soorten zijn op dit moment niet wettelijk beschermd maar waren vaak in het verleden wel beschermd of het betreft soorten met een neergaande trend zoals de bedreigde soorten van de Rode lijsten. Omdat Katwijk een schakel vormt in het Europese duingebied is er een grote verantwoordelijkheid voor het beschermen van met name de kenmerkende soorten van de duinen die zich van zuid naar noord willen verspreiden en andersom.

2C. Stimuleren en (her)introduceren van ‘**schakelsoorten**’ en ‘**kernsoorten**’ door het creëren van leefgebied voor onder andere schijnkraagros en zandviooltje. De bijbehorende dieren kunnen dan zich dan ook verspreiden. Zie de in 2021 vastgestelde Kansenskaart Natuur in Katwijk waarin gebieden zijn benoemd waar dit mogelijk is. In geval mengsels worden ingezaaid of maaisel wordt geënt is het belangrijk om te kiezen voor een mengsel met lokale niet invasieve soorten en het liefst ook van streekeigen herkomst.

2D. Er kunnen beschermde en beschermwaardige soorten bij het werken in de groenvoorzieningen en openbare ruimte aanwezig zijn. De natuurwetgeving vraagt om daar conform de wet naar te handelen. Dit betekent dat nadelige effecten op deze soorten worden voorkomen of beperkt. Dit vraagt om **aantoonbaar zorgvuldig handelen**. Voor het bestendig beheer en onderhoud van kruidenrijk gras en alle andere groenvoorzieningen wordt de ‘**Gedragscode soortenbescherming gemeenten**’ van Stadswerk ingezet. Om deze te laten aansluiten bij de situatie in de gemeente Katwijk is een lokaal **ecologisch werkprotocol** nodig. Hier staat onder andere in hoe wordt gehandeld in geval er beschermde soorten in het kruidenrijk gras voorkomen. De gedragscode met het bijbehorende ecologisch werkprotocol geldt dan als een vrijstelling voor 5 jaar. Vallen de werkzaamheden in relatie tot beschermde soorten buiten de gedragscode, zoals het opheffen van verblijf/groeiplaatsen of doden van individuen, dan is een omgevingsvergunning wel vereist. Dit is meestal het geval bij ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen en aanpassen van wegen en bermen.

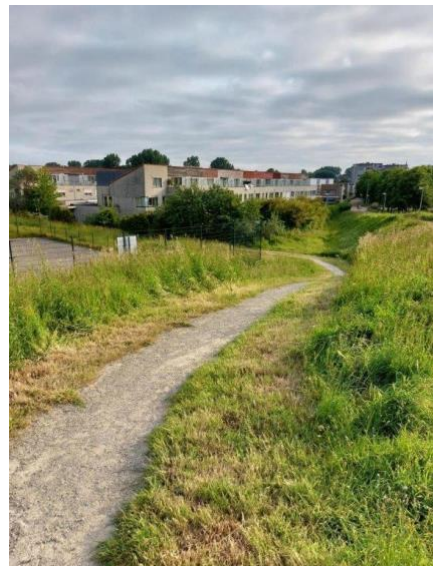
2E. Het volgen van de ontwikkelingen van de wettelijke en lokale beschermde soorten in het kruidenrijk gras vindt planmatig op basis van een **monitoringsplan** plaats. Hiermee kan indien nodig het beheer beter worden bijgestuurd en kunnen vragen, klachten en meldingen worden onderbouwd.

4.3 Beleid beheer grasvegetaties

De gemeente gaat als volgt om met het beheer van grasvegetaties:

3A. Gazons blijven als grastype gehandhaafd op locaties waar kort en strak gemaaid gras gewenst is of vanwege gebruik voor spelen, sporten en honden uitlaten. De huidige werkwijze op basis van beeld/prestatie-eisen en onderhoudsniveaus kan hiervoor worden voortgezet. De gazons worden daar waar het kan voorzien van zichzelf vermeerderende bolgewassen. Het bollenloof wordt afgemaaid wanneer dit volledig is afgestorven.

3B. Kruidenrijk gras (kruidenvegetaties) is een grastype dat gehandhaafd blijft. Het huidige areaal blijft daarbij het minimale areaal en waar mogelijk wordt dit areaal de komende jaren

uitgebreid. Dit grastype wordt 1 of 2 keer per jaar gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd. Doel is dat er zich kruidenvegetaties gaan ontwikkelen die jaarrond aantrekkelijk zijn voor vooral insecten. Dit zijn niet alleen de zeer kleurrijke soorten met grote bloemen. Ook bescheidener soorten als witte klaver, rolklaver, duinviooltje en duizendblad zijn erg belangrijk voor insecten.

Beheerders van de gemeente **monitoren** of locaties voor **beheerwijziging tot kruidenrijk gras** in aanmerking komen op basis van onderstaande **criteria**:

- Gazons en grasvakken waar het aandeel grassen minder dan 40% grassen is geworden. Er is dus al een ontwikkeling richting een kruidenvegetatie gaande.
- Vakken die met een kruidenmengsel zijn ingezaaid.
- Vakken dienen bereikbaar te zijn voor in elk geval een kleine maai-zuigcombinatie.
- Vakken zijn niet in gebruik voor spelen en sporten. Er kunnen eventueel delen kort worden 'uitgemaaid' voor bijvoorbeeld verkeersveiligheid, recreatie in een vak kruidenrijk gras.
- Hoger gras vormt geen belemmering voor het gebruik van aangrenzende verhardingen. Bij vakken breder dan 3 meter zijn 'bermstroken' een mogelijkheid om overlast te voorkomen.
- Invasieve exoten worden conform Europese wet- en regelgeving bestreden. Locaties met invasieve exoten in grasland tijdelijk als gazon beheren of deze soorten verwijderen (omvormen) om optimale bestrijding mogelijk te maken. Daarna is ontwikkeling naar kruidenrijk gras weer mogelijk, zie § 2.3.

Op locaties waar het belangrijk is om **bollen** in het gras langdurig in stand te houden zoals bijvoorbeeld langs delen van de corsoroute kan verschrallen juist zorgen voor te weinig voedsel voor de bollen. Hier kan de afweging worden gemaakt om het maaisel te laten liggen, een lage maaifrequentie van 3x per jaar aan te houden en/of te gaan klepelen.

3C. Het **maaitijdstip** van het kruidenrijk gras wordt bepaald door de aanwezige soorten en de natuurlijke processen. De soorten zullen zich in de loop van de jaren ontwikkelen en ook de seizoenen zullen wat weersomstandigheden betreft erg kunnen verschillen, waardoor voor het bepalen van maaitijdstip, enige flexibiliteit van de aannemer wordt gevraagd. Het gaat erom per locatie of deelgebied de beste maaitijd en – frequentie te bepalen, dit is deels maatwerk.

Om sneller te verschrallen⁹ of waar lagere kruiden gewenst zijn wordt 2x per jaar gemaaid (juni en oktober). Is er al verschralling opgetreden of zijn hogere kruiden gewenst of mogelijk dan volstaat 1x per jaar maaien in oktober waarbij delen in de winter blijven overstaan (10-25%, jaarlijkse wisselend). Het maaisel wordt verzameld en afgevoerd, dit kan in dezelfde

⁹ Inzaaien van grote ratelaar kan in sommige situaties ook een mogelijkheid zijn om het verschrallingsproces te versnellen.

werkgang (maai-zuigen) of in 2 werkgangen (hooilandbeheer). Gras in de winter laten staan biedt mogelijkheden voor wintergasten en overwinteraars.

3D. Er worden **bermstroken** – ook wel schrikstroken genoemd – geïntroduceerd. Dit betreft een grasstrook van 50-75 cm breed van het kruidenrijk gras direct grenzend aan de verharding die enkele malen vaker (totaal 2-4 keer per jaar) wordt gemaaid zodat er geen overhang ontstaat. Het maaisel wordt hier ook verzameld en afgevoerd. Bermstroken worden alleen toegepast waar het voor het goed kunnen functioneren van de aangrenzende verharding of voorzieningen noodzakelijk is of waar dit vanuit esthetisch oogpunt gewenst is (geeft een netter beeld).

3E. Bij het kruidenrijk gras wordt **geen** onderscheid gemaakt in **onderhoudsniveaus** wat het maaien betreft, wel voor de verzorgende aspecten als zwerfafval. De in de kwaliteitscatalogus gestelde kwaliteitseisen van natuurlijke vegetaties stroken niet met de biodiversiteitsdoelstellingen van kruidenrijk gras omdat vooral wordt gestuurd op grashoogte, bedekking door kruiden of grassen en dichtheid van de zode. Hier is meer maatwerk nodig gebaseerd op voorkomende soorten en de functionaliteit van de bermen.

3F. Bij ruigte **langs steile oevers** wordt **meer gefaseerd gemaaid** zodat er deels zicht op het water ontstaat maar er ook delen van ruigte en riet een tijdje kunnen blijven staan. Het beheer wordt daar gericht op doelsoorten zoals rietvogels. Het gaat dan om het maaien van 'brede stroken' haaks op de watergang. Op **breder en vlakke oevers** wordt het beheer gericht op planten zoals grote ratelaar en rietorchis. Dit betekent dat evenwijdig aan de watergang wordt gemaaid en afgevoerd op het juiste tijdstip. Maaisel met zaden van orchideeën en ratelaars kunnen worden gedeponneerd op vergelijkbare nog in ontwikkeling zijnde oeverzones. Bij voldoende ruimte kan schapenbegrazing een optie zijn.

3G. Hondenlosloopgebieden waar ernstige overlast van kruidertje wordt ervaren en op beeldbepalende locaties waar een versnelling in omvorming naar een grotere soortenrijkdom gewenst is worden **omgevormd** (frozen en inzaaien met gebiedseigen kruidenmengsel passend bij de grondslag en functie).

3H. Omdat biodiversiteit zich niet beperkt tot kruidenrijk gras wordt een **indeling van kruidenvegetaties aangehouden** die ook breder toepasbaar is. Hiermee wordt uniformiteit beoogd, zie III.

4.4 **Beleid omgaan met overlast veroorzakende en invasieve soorten**

Er bestaat geen landelijk geldende definitie van overlast. Tot nu toe wordt meestal per individueel geval beoordeeld of aanvullende beheermaatregelen worden getroffen om de overlast of hinder te voorkomen, te beperken of weg te nemen. De vele belangen en functies in de openbare ruimte en de persoonlijke beleving van bewoners maken het echter belangrijk om als eigenaar en beheerder van het gemeentelijke groenareaal duidelijk te zijn

over wanneer hier wel of niet op ingegaan wordt. In de gemeente Katwijk hanteren we daarom de begrippen uit tabel 4.1 om de mate van overlast te kunnen inschalen en op basis daarvan de inzet te bepalen.

In het algemeen kan worden gesteld dat de veiligheid van weggebruikers en/of voetgangers nooit ondergeschikt wordt gesteld aan het belang van behoud van het groen. In tabel 4.1 is het algemene standpunt van de gemeente voor het omgaan met overlast van groen aangegeven.

TABEL 4.1 – Gradaties in fysieke overlast van groen

Mate van overlast	Criterium algemeen	Principe inzet gemeente
Ernstige overlast	Er is sprake van vrijwel permanente belemmering van de dagelijkse gang van zaken of gezondheid (veel hinder)	Treffen van (beheer)maatregelen of overwegen om het beheertype aan te passen of te verwijderen.
Matige overlast	Er is sprake van regelmatige belemmering van de dagelijkse gang van zaken of gezondheid (matige hinder)	Afwegen of door beheermaatregelen de overlast weg te nemen, te beperken of te voorkomen is
Enige overlast	Er is sprake van een tijdelijke situatie die enige maar niet onoverkomelijke belemmering vormt voor de dagelijkse gang van zaken of gezondheid (enige hinder)	In principe niets doen
Geen overlast	Er wordt geen fysieke overlast ondervonden	Niets doen

De gemeente gaat als volgt om met **overlast veroorzakende soorten** bij het beheer van grasvegetaties:

4A. Er wordt actief ingezet op het **voorkomen en bestrijden van kruipertje** op locaties waar het toegestaan is om honden uit te laten. Op locaties waar matige overlast wordt ervaren worden de randen en obstakels tijdig bijgemaaid en wordt vooral de eerste maaibeurt uitgevoerd wanneer de aren nog groen zijn (dus voordat het zaad rijp is), dat is meestal in de maand mei. Hierbij ook rekening houden dat kruipertjes op de verharding en vooral rond obstakels kunnen voorkomen en deze daar ook bestrijden (meenemen bij het onkruidbeheer op verhardingen).

Locaties met **haarden groter dan 1 m² omvormen** om te bestrijding te versnellen. De locaties waar op dit moment ernstige overlast wordt ervaren zijn de Prins Frederiksdreef, Parkzone nabij Noorduinen (Melkweg) en Reygersberglaan, zie afbeelding 9. Deze drie locaties worden **in 2025** omgevormd op basis van een ontwerpmodel (van Rodewijk), zie Bijlage II. Het principe bestaat uit het verwijderen van de kruipertjes (schoffelen/uitsteken), omwerken van de grond en inzaaien. Belangrijk is om hier soortenmengsels te gebruiken

met lokaal gewenste soorten passend bij de grondslag en de locatie. Hiervoor zijn meerdere mengsels nodig. Ook kan daar waar het kan, gekeken worden naar de locaties van **obstakels** zodat rondom de obstakels meer betreding plaatsvindt. Hierdoor wordt een vaste vegetatie gecreëerd rond het obstakel, waardoor het eenjarige kruipertje verdwijnt.

Afbeelding 9, Om te vormen hondenlosloopterreinen in 2025 (binnen oranje kaders)

4B. Door de overheid aangewezen **invasieve soorten** die in Katwijk voorkomen worden **bestreden** en gemonitord, ook door partijen die voor de gemeente werken (opnemen in nieuwe bestekken). De bestrijding richt zich op het voorkomen van zaadvorming zodat verspreiding door lucht wordt beperkt. Bij bijvoorbeeld Reuzenberenklauw door het afmaaien van de bloemen (schermen in de knop) voor de zaadzetting. Locaties waar deze soorten voorkomen en zich zeer invasief gedragen worden in beeld gebracht en indien mogelijk omgevormd. Zie ook het 'Plan van aanpak bestrijding invasieve soorten Katwijk 2023'

4C. Wanneer **lokaal invasieve soorten** de gewenste inheemse soorten verdringen worden de invasieve soorten **niet meer geplant** en eventueel actief verwijderd. Dit geldt onder andere voor Rimpelroos (*Rosa rugosa*). Vanuit de plantsoenen (en duinen) is deze soort zich enorm aan het verspreiden. *Rosa rugosa* daarom niet meer aanplanten in het openbaar groen en bij renovatie meer in zetten op meer diversiteit in soorten. In Bijlage VIII is aangegeven om welke soorten het nog meer kan gaan en wat de gewenste werkwijze is.

4.5 Succesfactoren ecologisch kruidenbeheer

Niet overal kan door beheer dezelfde kruidenvegetatie worden ontwikkeld. Er moet rekening gehouden worden met diverse factoren om de uiteindelijke doelen te kunnen behalen. De belangrijkste factoren voor succes zijn hierna weergegeven. Deze factoren worden meegenomen in de afweging of het invoeren van kruidenrijk grasland op een bepaalde locatie gewenst is (zie ook beleidsregel 3B).

Arme of rijke bodem

De meeste kruidenvegetaties die gebaat zijn bij verschraling bevinden zich op zandige, zonnige en/of stenige plekken (relevant voor Katwijk). Door het afvoeren van het maaisel worden voedingstoffen afgevoerd. Onder voedselrijke omstandigheden groeien grassen harder dan de gewenste kruiden waardoor deze verdrongen worden. De bodem binnen de bebouwde kom is over het algemeen voedselrijk. Dit komt door het roeren van de grond, de continue aanvoer van voedingsstoffen zoals stikstof (via depositie vanuit de lucht), hondenuitwerpselen en afspoeling van voedingsstoffen van verharde oppervlakten (blad, bloesem etc.). Om kruiden de kans te geven om tot bloei te komen, is het belangrijk om door grassen overheerste kruidenvegetaties voedselarmer te krijgen door maaien en afvoeren. Het lijkt tegenstrijdig, maar juist door te maaien en het maaisel af te voeren ontstaan meer kruiden. Zie bijlage IV voor de lokale bodemkaart.

Onder andere omstandigheden, bijvoorbeeld bij ondergroei van bossen en bosranden of bij van nature rijke en/of organische bodems, bijvoorbeeld bosgronden, langs oevers, kleigronden en laag- en hoogveen of bij het in stand houden van siergewassen zoals vaste planten en bloembollen kan ook het in stand houden van de voedselrijkdom en het opbouwen van een organische laag belangrijk zijn. Daar wordt dan juist geen voeding afgevoerd.

Zure of basische bodem (zuurgraad)

Vegetaties passen zich aan de zuurgraad van de bodem aan, ook wel pH genoemd. Kalk en zouten zijn sleutelfactoren. Deze stoffen werken pH verhogend (maken de grond basisch). Stikstof maar ook zuurstofarme omstandigheden (bijvoorbeeld bij veenvorming) verlagen de pH (maken de grond zuur). Op zure, neutrale, kalkrijke en zoute gronden groeien verschillende plantensoorten en zorgen daarmee voor meer diversiteit. De doelsoorten moeten daarom afgestemd zijn op deze en lokaal aanwezige bodemomstandigheden.

Vochtigheid

Vegetatie past zich ook aan de vochtigheidsgraad van de bodem aan. Zo kun je globaal waterplanten, moerasplanten en terrestrische (land) planten onderscheiden. Daarnaast bestaan er ook nog enkele epifyten (boombewonende soorten).

Ligging

De mate van zonlichttoetreding is een andere factor die bepaald welk soorten zich goed ontwikkelen. Er bestaan zonminnende, halfschaduw- en schaduwplanten.

Dynamiek

Weersinvloeden en de mate en wijze van betreding, beheer en begrazing hebben ook invloed op de ontwikkeling van de vegetatie. Een duidelijk aanwezige invloed wordt dynamiek genoemd. Bijvoorbeeld bij pioniersvegetaties zoals bij de ontwikkeling van nieuwe duinen is er sprake van veel dynamiek.

Ruimte

De mogelijkheden voor het ontwikkelen van kruidenvegetaties zijn ook afhankelijk van de beschikbare ruimte. Hoe meer ruimte er beschikbaar is en hoe meer factoren er bij elkaar kunnen komen hoe hoger de biodiversiteit zal zijn. Brede stroken zullen daarom sneller succesvol zijn dan smalle.

Verbindingen

Zaden van planten verspreiden zich deels door de lucht. Bijvoorbeeld de zaden van grassen en orchideeën worden door de wind meegenomen en de vruchten met daarin de zagen/pitten worden door vogels meegenomen. Ook landdieren verspreiden zaden bijvoorbeeld de zaden van de grote klis en het beruchte kruipertje die zich in de vacht vastzetten. Daarnaast zijn er planten die door insecten worden bestoven (de meeste zonminnende kruiden) of zich vegetatief door bijvoorbeeld wortelstokken verspreiden (bijvoorbeeld adelaarsvaren). Met name voor soorten die zich niet door lucht kunnen verspreiden zijn verbindingen tussen de vakken zeer belangrijk om te zorgen soorten zich kunnen uitbreiden.

Ontwikkelingsstadia (successie)

Beheer heeft alles te maken met successie. Successie is de opeenvolging van stadia van natuurontwikkeling. Vergelijk het met de doorontwikkeling van witte duinen naar grijze duinen, vervolgens naar struweel en tenslotte bos. Beheer houdt de natuur in één van deze fasen van successie. Wegbermen bevinden zich doorgaans in de fase waar zich ook grijze duinen in bevinden, de fase van een vaste kruidachtige vegetatie. Niet meer maaien zal daar leiden tot struweel en bosvorming. Omvorming en nieuwe aanleg betekent het omgekeerde: daarin ga je terug naar de pioniersfase, vergelijkbaar met witte duinen. De pioniersfase kan ook bewust in stand worden gehouden bijvoorbeeld bij akkers en akkerranden.

Bloeiboog

Voor bijen en andere bestuivers is het van belang dat ze aaneensluitend van februari tot en met oktober over een voldoende groot voedselaanbod beschikken. De periode waarin er – voor bijen bruikbare – bloeiende bloemen aanwezig zijn, wordt een bloeiboog genoemd. Door te zorgen dat er niet-gemaaide delen van de grasvegetaties blijven staan en een grote variatie aan plantensoorten die elk hun eigen bloeitijd hebben ontstaat een grote bloeiboog. Dat wil zeggen dat er in het jaar zoveel mogelijk soorten aansluitend in bloei staan en dat deze op voor insecten overbrugbare afstanden te vinden zijn. Als vuistregel voor de aanleg en inrichting van bloemstroken en nestelplekken voor wilde bijen geldt een afstand hiertussen van 50 tot maximaal 150 meter.

(Her)introduceren

Er zijn veel soorten die alleen maar in kustgebieden voorkomen. Katwijk en omgeving vormen hierin een stedelijke enclave maar zijn ook een essentiële schakel in de verbinding voor bepaalde soorten. Het blijkt dat op plekken daar waar bebouwing dicht aan zee is ontstaan, zoals in Katwijk, dat er soorten zijn verdwenen omdat ze niet de mogelijkheid hebben om via de bebouwing, wegen, geen of slechts smal duingebied strand en zee zich te verspreiden. Deze soorten zijn in deze nota 'schakelsoort' genoemd. In de separate soortenlijst worden een aantal van deze schakelsoorten aangegeven.

Hoe meer opnieuw geschakeld wordt hoe completer het ecosysteem en hoe beter de verbinding wordt hersteld. Het realiseren van slikken, schorren en dergelijke is in het openbaar gebied Katwijk lastig. Het duingebied (witte en grijze duinen) het dorp in brengen is wel mogelijk en ook al langer een gemeentelijk uitgangspunt. Daarbij worden gebiedseigen en zoveel mogelijk inheemse soorten toegepast. Projecten waarin dit al in uitvoering is zijn het project 'Zeereep' (niet in beheer van gemeente) en de herinrichting van het Vuurbaakplein waarbij grootschalig 'vergroenen' het uitgangspunt is.

Kennis en deskundigheid

Om het ecologisch (maai)beheer succesvol te laten zijn, is continuïteit van het ecologisch beheer van groot belang. Dit betekent toewerken naar en behouden van het bepaalde successiestadium en het verkrijgen van de bijbehorende soorten. Dat lukt alleen als ook de opdrachtgever en de aannemers en hun werknemers gedegen kennis hebben van flora en fauna (soortenkennis, natuurwetgeving), werken conform Kleurkeur of gelijkwaardig en kennis hebben van de lokale situatie. Mogelijkheden zijn onder andere: het volgen van specifieke cursussen (bv faunacontroleur, fauna-inspecteur, Kleurkeur-cursussen en op soortgroepen gerichte cursussen en het werken met databases zoals waarneming.nl en NDFF.

Het ecologisch (maai)beheer in de gemeente Katwijk wordt al goed uitgevoerd maar dient op onderdelen geoptimaliseerd te worden. Kennis bij de gemeentelijk medewerkers is aanwezig maar dient wel actueel en gehouden en verdiept te worden.

Andere belangen

Alle hiervoor genoemde factoren hebben invloed of de gewenste natuurdoelen kunnen worden gerealiseerd. Het gewenste natuurdoel kan ook worden beïnvloed door andere belangen, zoals het gewenste verzorgingsbeeld, de functionaliteit of veiligheidsaspecten. Een bermvegetatie kan zich bijvoorbeeld normaliter goed ontwikkelen maar op de uitzichthoeken of rotondes gaat verkeersveiligheid voor en als er anders worden gemaaid. Dat kan ten koste gaan van de gewenste biodiversiteit.

Natuurdoeltypen en doelsoorten

Voor het gericht beheren is het bepalen van een doel per vegetatietype noodzakelijk. Voor een grove habitatindeling is het systeem uit het handboek Ecologisch groenbeheer in de praktijk aangehouden. De grove indeling is verder verfijnd naar stedelijke en natuurlijke habitattypen die in Katwijk voorkomen, zie Bijlage X.

In rapporten 'Kansenkaart Natuur in Katwijk' (2021) en 'Evaluatie maaibeheer' (2021) zijn reeds doelsoorten aangegeven. Dit zijn een aantal soorten of soortgroepen die te verwachten zijn bij goed functionerend ecologisch beheer, waaronder het ecologisch kruidenbeheer. In Bijlage X staan de eerder vastgestelde doelsoorten aangegeven. Voor de monitoring zijn de vooral doelsoorten planten, dagvlinders en hommels relevant.

4.6 Maaimethodes

Elk van de functies van kruidachtige vegetaties (functioneel, esthetisch, ecologisch e.d) vraagt om een specifieke beheermethode om dat doel te behalen of te behouden. Hierna volgt een opsomming van de in Katwijk voorkomende en gewenste beheermethoden voor het beheren van grasvegetaties en de voor- en nadelen ervan.

Maaien gazons

Het gras wordt in het groeiseizoen (bijna) wekelijks gemaaid met gazonmaaiers (cirkel- of kooimaaiers). Het maaisel blijft op het gemaaide gazon liggen. Uitgaande van een gemiddelde zomer wordt in de periode maart – september 15 tot 25 keer per jaar gemaaid. De maaifrequentie is afhankelijk van het gekozen onderhoudsniveau. Het gras mag in Katwijk niet hoger dan 5 of 7 cm zijn en bestaat vooral uit grassen en soms madeliefjes of andere kruipende of rozetvormende kruiden. Aanwezige bolgewassen worden pas meegemaaid wanneer het loof is afgestorven (vanaf juni).

Klepelen

Met een klepelmaaier wordt het gras niet afgesneden, maar afgeslagen en verkleind. Dit maaisel blijft liggen en verteert. Het feit dat het maaisel kan blijven liggen zorgt voor lage kosten. Het achtergebleven maaisel werkt als meststof of vormt een 'viltlaag' die – bij een dikkere laag maaisel – het opkomen van kruiden tegengaat.

Doordat de voedingsstoffen weer terugkomen in de berm zal deze voedselrijk blijven en een steeds ruigere en soorten-armere begroeiing met vooral grassen ontwikkelen. Klepelen wordt veelal ingezet op locaties waar een enigszins ruig grasveld (de ruwe versie van gazon) gewenst is, bijvoorbeeld bij uitzichthoeken. De graslengte varieert meestal tussen 2 cm en 75 cm en is ook afhankelijk van de maaifrequentie en de locatie. Bij 1 keer per jaar klepelen is de maximale graslengte groter, dan daar waar 5 keer per jaar wordt geklepeld.

Klepelen is voor sommige soorten en vooral insecten een erg rigide methode omdat er ook soorten worden gedood (of worden opgezogen). Voor een enkele planten- en diersoorten levert het echter ook voordelen op. Het maaisel dat blijft liggen vormt een bescherming tegen uitdrogen van de toplaag en voorziet in voeding waar het bodemleven profijt van heeft. Doordat het maaisel gaat rotten ontstaat er warmte (gaat broeien) is het ook een potentiële verblijfplaats voor reptielen en amfibieën. Ter bescherming van deze dieren wordt op locaties waar deze verblijven hoger geklepeld (vanaf 15 cm maaiveld). Ook bij plantensoorten die veel voeding vragen, zoals narcissen en diverse vaste planten, kan de voedingstoestand door klepelen bewust hoog worden gehouden. Voor het traject langs de route van het jaarlijkse bloemencorso, waar narcissen in stand gehouden moeten worden, zou klepelen een mogelijkheid kunnen zijn.

Mulchen

Mulchen, waarbij de bovengrondse delen worden vernalen, wordt vooral toegepast bij vaste planten. Doordat de plantendelen fijn worden gemaakt composteren deze snel en komt voeding weer snel voor planten beschikbaar. Risico is het opkomen van wilde grassen omdat deze profijt hebben van klepelen en mulchen, waardoor de vegetatie snel verwilderd. Wilde kruiden krijgen minder kans vanwege de hoge voedingstoestand.

Maaai-zuigen

Met een maaai-zuigcombinatie wordt het gras afgesneden (of afgeslagen/gekneusd) en vervolgens in dezelfde werkgang opgezogen in een opvangbak en afgevoerd. Hiermee worden voedingsstoffen afgevoerd en verschraalt de bodem. Op termijn ontstaat hierdoor een meer open graszode waarin kruiden meer kans krijgen zich te ontwikkelen. Nadeel van deze methode is dat ook de zaden en kleine dieren worden opgezogen. Door het toepassen van een zogenaamde 'eco-maaikop' (met 'verschrikkers' aan de voorkant) en een hogere maaistand is er overigens wel minder kans op schade aan flora en fauna. Gras dat met een maaai-zuigcombinatie wordt gemaaid varieert idealiter in lengte van 10-15 cm boven maaiveld, direct na het maaien. Op dit moment wordt voor de fauna nog niet optimaal (te

kort) gemaaid¹⁰. Vanaf 15 cm verminderd de verminderde zuigkracht. Het aantal keren dat wordt gemaaid, het tijdstip en de omstandigheden bepalen de hoogte, maar ook de samenstelling van grassen en kruiden. Een maai-zuigcombinatie wordt veel ingezet voor het maaien van bermen en de randen langs wegen en fietspaden (de bermstroken) omdat daarmee het aantal werkgangen wordt beperkt en daarmee de overlast voor weggebruikers (gebiedsbelasting). Gefaseerd maaien is beter dan alle vakken gelijktijdig en volledig maaien. Bij gefaseerd maaien blijft een deel van de vegetatie (waar nog de meeste bloei in zit) staan na de laatste maaibeurt voor overwinteraars en wintergasten. Deze overgebleven vegetatie wordt in het jaar erna weer gemaaid.

Maaien en afvoeren (hooilandbeheer)

Het gras wordt 1 of 2x per jaar afgesneden met cirkelmaaiers of messenbalken, blijft enkele dagen liggen, en wordt vervolgens in een aparte werkgang bij elkaar geharkt en afgevoerd. Dit wordt ook wel 'hooilandbeheer' genoemd. Dit werkt net als het maai-zuigen verschrallend, maar heeft als bijkomende voordelen dat het zaad niet verloren gaat en de schade voor fauna veel minder is doordat soorten nog de kans hebben om weg te kruipen. De graslengte varieert tussen de 10-100 cm. Bij bermen op voedselarmere gronden is het gras meestal lager dan op voedselrijke gronden en is er ook minder massa die hoeft te worden afgevoerd. Gefaseerd maaien is beter dan alle vakken volledig maaien. Door de meerdere werkgangen zorgt deze methode in sterk verstedelijkte gebieden voor een hogere gebiedsbelasting.

Sinusmaaieren (gefaseerd maaien)

Deze specifieke vorm van gefaseerd maaien is vooral geschikt voor grotere terreinen. Door jaarlijks met een cirkelmaaier of messenbalk (en maaisel nadien afvoeren), of maai-zuigcombinatie binnen diverse periodes steeds wisselende delen te maaien waarbij ook delen overwinteren ontstaat er maximale biodiversiteit.

Begrazing met schapen

Het gras wordt gegeten door schapen of andere grazers. Door de dieren korter of langer op eenzelfde locatie te laten grazen en/of verschillende periodes en soorten grazers aan te houden kan worden gestuurd op de soortenrijkdom en variatie in structuur (kort, lang gras en een bepaald type gewenste vegetatie). Ook in bebouwd gebied kan begrazing met succes worden toegepast door gebruik te maken van een verplaatsbaar raster of inzet van een herder. Begrazing geeft vaak een meer divers beeld van grassen en kruiden met wisselende hoogtes waardoor het voor insecten en andere kleine dieren aantrekkelijk is.

Voor de soortenrijkdom is het belangrijk om niet lang en/of door te veel dieren te laten begrazen, maar het extensief te houden. Maar ook hier geldt maatwerk afhankelijk van de gestelde natuurdoelen. Samenwerking met terreinbeheerders die schapen als grazers inzetten zou onderzocht kunnen worden. Een mogelijk geschikte locatie is de parkstrook

¹⁰ Meenemen bij de nieuwe aanbesteding

nabij de Noorderduinen die ook aan terreinen van Staatsbosbeheer grenst en waar al een schaapskudde loopt. Het gaat op die plek erom om dan aan het eind van het jaar kort te begrazen waardoor riet wordt teruggedrongen ten gunste van rozetten van orchideeën, zie afbeelding 10.

Afbeelding 10, Locatie nabij Noorderduinen waar inzet van schapen mogelijk zou kunnen zijn.

4.7 Monitoring en communicatie

Het volgen van de beoogde ontwikkelingen gebeurt door middel van (bio)monitoring. De eerste stap hierin wordt 0-meting genoemd. Vervolgens worden de ontwikkelingen gevolgd in een bepaalde frequentie, bijvoorbeeld eenmaal in de 5 jaar terug op dezelfde locatie¹¹. Hiermee kunnen de verschillen in beeld worden gebracht, bijvoorbeeld het afnemen van grassen en toename van kruiden, waaronder doelsoorten, meer kritische soorten en beschermde soorten. Na langere tijd wordt een trend zichtbaar. De resultaten van de 0-meting en monitoringen worden gebruikt voor de wetenschappelijke onderbouwing van het beleid.

De monitoring kan ook worden ingepast door deze mee te nemen bij de rondgang die voorafgaand aan het maaien wordt gemaakt om beschermde soorten te lokaliseren.

¹¹ Voor wettelijk beschermde soorten geldt dat soortgegevens niet ouder mogen zijn dan 3 jaar. Dit is relevant indien er sprake is van 'aantasting' van deze soorten

Monitoringsmethodiek

Er zijn verschillende methodes om te monitoren:

- Volledig dekkend.
- Door middel van proefvlakken.
- Op basis van kensoorten/doelsoorten.
- Combinatie van voorgaande.

Volledig dekkende monitoring zou betekenen dat alle kruidenvegetaties volledig worden onderzocht op voorkomende soorten. In dit geval (grote lengtes en oppervlaktes) is dat niet mogelijk.

Ervaring leert dat werken met **proefvlakken** praktisch het best uitvoerbaar is. Hierbij worden proefvlakken binnen elk natuurdoeltype of beheertype gelegd en alle soorten en de aanwezige kensoorten/doelsoorten binnen de diverse natuurdoeltypen/beheertypen genoteerd. Hiermee wordt er voldoende informatie verkregen over de ontwikkeling. De mate van aanwezigheid (abundantie) kan aangeduid worden met bijvoorbeeld de Tansley-codering, zie bijlage VII.

Het missen van doelsoorten die zich buiten een proefvlak bevinden is mogelijk. De proefvakken moeten daarom op de meest kansrijke locaties worden gelegd. Aanvullend kan een analyse van verspreidingsgegevens gedaan worden om te kijken of de doelsoort op andere plekken wel is aangetroffen. Wanneer er in een bepaalde frequentie (bijvoorbeeld elke 5 jaar weer bij hetzelfde proefvlak) ontstaat er een trend waaruit de ontwikkeling kan worden afgeleid. Ook de mate van aanwezigheid van negatieve soorten, bijvoorbeeld invasieve soorten kan worden aangeduid.

Ingeval van wegbermen kan gewerkt worden met een proefvlak van bijvoorbeeld 20x20 meter om de 500 meter. Ingeval van grotere terreinen wordt bekeken waar welk natuurdoeltype gewenst is en wordt daar een proefvlak gelegd.

Wanneer gekozen wordt voor de proefvlakmethode kunnen gelijktijdig andere soorten die zichtbaar zijn binnen en vanuit het proefvlak worden meegenomen. Bijvoorbeeld het meenemen van dagvlinders (makkelijk herkenbaar en goede kwaliteitsindicator) of hommelse soorten (eveneens makkelijk herkenbaar en belangrijk als vertegenwoordigers van de bestuivers en bovendien een groot deel van het jaar actief in verband met functioneren van de bloeihoogte).

Participatie en communicatie

Citizen science (burgerwetenschap) is populair. Met Obsidentify en waarneming.nl is het invoeren van waarnemingen heel eenvoudig geworden. Deze gegevens worden later na validatie overgenomen in de NDFF. Wanneer een eenvoudige monitoringsmethode wordt gekozen, bijvoorbeeld invoeren van kenmerkende en goed zichtbare soorten, kunnen vrijwilligers (natuurverenigingen, burgers) meehelpen de ontwikkelingen in het kruidenbeheer in beeld te brengen.

Daarnaast geven Fixi-meldingen een bron van data welke relevant zijn voor het maaibeheer en de ontwikkeling van met name de niet-gewenste soorten.

7A. We verbeteren de **communicatie** en lichten het maaibeleid toe wanneer werkzaamheden starten of wanneer wijzigingen worden doorgevoerd. Hierbij wordt ook duidelijk gemaakt dat het natuurlijke processen zijn die vaak tijd vragen voordat het gewenste eindresultaat zichtbaar is. Ook wordt ingestoken op bewustwording van maaierwerkzaamheden door inwoners zelf. Zij kunnen ook bijdragen aan het versterken van de biodiversiteit of versnippering tegengaan. Het toepassen van informatiepanelen, bordjes met QR-codes, aanwijzen van voorbeeldlocaties of educatieve excursie (in samenwerking met lokale natuurorganisaties) zijn voorbeelden waarmee dit zou kunnen worden vormgegeven.

7B. We werken verder aan het **onderling verbinden** van voorkomende habitats conform het Groenstructuurplan en de Kansenskaart Natuur in Katwijk waarbij ook nieuwe samenwerkingsvormen in beheer mogelijk kunnen zijn.

7C. We betrekken de komende jaren regelmatig inwoners bij de uitvoering van het maaibeleid. Bijvoorbeeld door het houden van **twee rondgangen per jaar** in de bloeiperiode waarbij tevens voorkomende soorten worden gemonitord (flora- en faunascan). Hier zouden de deelnemers van de voormalige 'groengroep' wellicht een rol in kunnen spelen. Ook de duinstrook hierbij meenemen vanwege de specifieke bodem en soorten (zadenbank).

5 INVOERING EN VERVOLGACTIES

5.1 Invoering

De gemeente voerde de afgelopen jaren al diverse aanpassingen in het maaibeheer door om daarmee de biodiversiteit te vergroten waaronder de acties die genoemd zijn in de nota Evaluatie ecologisch maaibeheer 2021. Voor het doorvoeren van het beleid zoals verwoord in deze nota zijn aanvullend nog een aantal acties nodig. Voor een deel zijn het interne acties zoals het optimaliseren van het maaibeheer, een meer actieve bescherming van wettelijk beschermde soorten en bestrijding van overlast veroorzakende en invasieve soorten. Ook zijn er acties waar andere partijen zoals inwonersgroepen en natuurverenigingen bij betrokken kunnen worden zoals bij de inrichting van natuur/groenzones, samenwerking in beheer en monitoringen.

Deze aanpassingen worden in de navolgende paragrafen toegelicht. Hierbij is ook de mate van urgentie aangeven en indicatief welke financiële effecten de actie heeft.

5.2 Acties optimaliseren maaibeheer

5.2.1. Uitbreiding en doorontwikkeling van het ecologisch maaibeheer (kansen voor omschakeling doorlopend oppakken). Dit betreft aanpassingen in het areaal kruidenrijke gras en niet de actieve omvorming van gazon naar kruidenrijk gras, tenzij dit door aanpassingen van het maaien mogelijk is.

Prioriteit: Hoog.

Financieel: Oppakken vanuit het reguliere beheer; geen extra kosten.

5.2.2. Aanpassen **maaikaarten** (doorlopend blijven doen).

Prioriteit: Hoog (doorlopend).

Financieel: Oppakken vanuit het reguliere beheer; geen extra kosten.

5.2.3. Vaker maaien van bermrandstroken zorgt voor minder overlast van het ecologisch beheerde gras. Bermrandstroken tot maximaal 75 cm vanaf de rand afhankelijk van de groeisnelheid van de vegetatie 2 tot 4x per jaar maaien en ruimen met maai-zuigcombinatie. De lengte langs het nu extensief beheerde gras bedraagt in totaal 54 km (32,5 + 22,4 km). In principe zit 1x volledig maaien van het vak in het huidige beeldbestek. Hier komen 1 of 2 extra maaibeurten van bermstrook bij, afhankelijk van de ligging op voedselarm zand (1x extra) of voedselrijker veen/geroerde grond/ structureel klepelen (2x extra). Niet langs elke berm is het maaien van bermrandstroken gewenst of noodzakelijk; verwacht wordt dat dit bij 60% (tweederde) van de randen nodig is.

Het zandgebied (1 extra maaibeurt) bevindt zich ten westen van de Wassenaarseweg/N441 en Provincialeweg N206. Dit is **1 keer** 60% van 32,5 is **19,5 km** bermstroken extra maaien. Het overige gebied (veen) (2 extra maaibeurten) bevindt zich ten oosten van de Wassenaarseweg/N441 en Provincialeweg N206. Dit is 2 keer 60% van 22,4 is **2 keer 13,4 km** extra maaien.

Prioriteit: Hoog.

Financieel: Extra kosten: eenmalig 2 dagen uitzoeken van locaties extra te maaien bermstroken en aanpassen bestek en maaikaarten en jaarlijks € 31.000¹² voor het extra maaien van de bermenstroken.

5.2.4. Aan te passen locaties (omvormingen en anders maaien) verwerken op de maaikaarten en/of bestekstekeningen en in het **nieuwe bestek**. Hierbij voor het maaien van kruidenrijk grasland overstappen van beeldkwaliteit naar frequenties, gefaseerd maaien en waar nodig met andere type maaiers. Ook voor vegen, borstelen, branden, uitzichthoeken vrijhouden e.d een striktere scheiding maken tussen ecologie, veiligheid en functionaliteit (nethedsaspect) door duidelijk aan te geven waar ecologie meer prioriteit krijgt en hoe. Bijvoorbeeld door het benoemen van soorten die op bepaalde locaties mogen of moeten blijven staan. Het gefaseerd maaien brengt naar verwachting geen extra kosten met zich mee omdat er weliswaar kleinschaliger wordt gewerkt en het aantal werkgangen hetzelfde blijft maar er ook delen blijven staan die dan niet gemaaid en afgevoerd hoeven te worden. Jaarlijks wordt wanneer het riet/moerasruigte betreft per jaar 1/3 deel verwijderd. Ingeval het een waterloop betreft: aanvullende info: 1/3 per jaar aan beide zijden.

Prioriteit: Hoog.

¹² Gerekend is met € 0,40 per m2 maaizuigen inclusief afvoerkosten per keer, bron Raming onderhoudskosten 2024, prijspeil 2023.

Financieel: Geen extra kosten (extra kosten vallen weg tegen de delen die niet worden gemaaid en afgevoerd).

5.2.5. Onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om maaisel dat wordt afgevoerd te verwerken en tegen welke kosten. Maaisel wordt gezien als afval, maar er zijn ook andere (kleinschalige) circulaire mogelijkheden zoals bijvoorbeeld het project 'van berm tot bladzijde' waardoor de **afvoerkosten** mogelijk lager worden.

Prioriteit: Matig.

Financieel: Geen extra uren of extra kosten, maakt deel uit van de nieuwe bestekken.

5.2.6. De **Gedragscode soortbescherming** gemeenten van toepassing verklaren en uitwerken van het bijbehorende ecologisch werkprotocol (eerst alleen voor de hoofdgroep Gras en later opschalen) en deze in de uitvoeringsorganisatie en in bestekken inpassen.

Prioriteit: Matig.

Financieel: Extra uren of extra kosten indien extern (circa 15 dagen).

5.2.7. Bij de volgende herzieningen van het **Groenbeleidsplan en groenbeheerplan** het beleid ten aanzien van soorten en maaien inpassen, inclusief het uitwerken van de natuur- en groenzones en verbindingen uit de 'Kansen voor natuur in Katwijk' (2021)¹³.

Prioriteit: Laag.

Financieel: Geen extra kosten, reguliere beheertaak.

5.2.8. Onderzoeken in hoeverre schapenbegrazing in bijvoorbeeld de parkstrook langs de Noorderduinen haalbaar is.

Prioriteit: Matig.

Financieel: Uitgangspunt is geen extra kosten (passend binnen maaibudget).

5.3 Acties bij het soortenbeleid

5.3.1. Het creëren van leefgebied voor '**schakelsoorten**' en '**kernsoorten**' als schijnkraagroos, knikkende vogelmelk, wilde narcis en Engels slijkgras door aanpassing van de situatie (open maken, vernatten, wijzigen van beheer) en actieve aanplant of enting van maaisel uit gebieden waar deze soorten voorkomen.

Prioriteit: Hoog.

Financieel: Geen extra kosten, oppakken vanuit het reguliere beheer.

5.3.2. Aanpassen en actueel houden van de areaalgegevens van de kruidenvegetaties binnen het groen**beheersysteem** en controleren of de categorieën, gestelde natuurdoelen en doelsoorten per relevant groenelement (van de kruidenvegetaties) juist zijn.

Prioriteit: Doorlopend.

Financieel: Geen extra kosten, reguliere beheertaak.

¹³ Kansenkaart Natuur in Katwijk; A.A.J. van Duijvenboden; DNatuur rapport 192902; 2021

5.3.3. Het jaarlijks opnieuw berekenen van benodigde **beheerbudgetten** voor het beheer van kruidenvegetaties vanuit het beheersysteem met bijbehorende hoeveelheden en eenheidsprijzen.

Prioriteit: Doorlopend.

Financieel: Geen extra kosten, reguliere beheertaak.

5.3.4. Opzetten van een **monitoringsplan**, uitvoeren van een 0-meting en jaarlijks monitoren van de vegetaties en met name **bijbehorende diersoorten** om de ontwikkelingen te volgen en eventueel bij te stellen. In eerste instantie alleen voor de hoofdgroep 'Gras' en op termijn voor alle groepen waar kruiden voorkomen.

Prioriteit: Matig.

Financieel: Extra uren of kosten indien extern (eenmalig circa 5 dagen voor uitwerken aanpak/monitoringsplan). Dit ook opnemen bij de actualisatie van de groenbestekken (werk met werk maken door verplichte flora- en faunascan) en integreren in het reguliere werkproces.

5.3.5. Vrijwilligers benaderen om te assisteren bij de monitoringen en deze groepen begeleiden.

Prioriteit: Hoog.

Financieel: Geen extra kosten, begeleiding is reguliere taak.

5.3.6. De Nationale database Flora en Fauna (NDDF) gaan gebruiken voor in- en uitvoer van waarnemingen zodra deze vrij beschikbaar komt voor gemeenten. **Soortgegevens verwerken in de NDDF** door alle waarneming via Waarneming.nl, Obsidentify of de NDDF-invoerapp in te voeren en dit ook uitvragen in bestekken.

Prioriteit: Hoog.

Financieel: Geen extra kosten, reguliere beheertaak.

5.3.7. Elke 3 jaar een **analyse maken van de NDDF** van verblijvende wettelijk beschermde soorten en hier het beleid op stemmen. Eventueel voor wettelijke beschermde soorten waar geen gegevens van beschikbaar zijn aanvullende inventariseren zodat hier zorgvuldig mee wordt omgegaan.

Prioriteit: Matig.

Financieel: Extra uren of kosten indien extern (circa 6 dagen elke 3 jaar; € 2.000 per jaar).

5.3.8. Actueel houden van **soortenkennis** (flora en fauna in grasland) en de kennis over de natuurwetgeving bij de medewerkers buitendienst en wijkbeheerders en soortenkennis vereisen van inschrijvers bij nieuwe bestek. Kleurkeurcertificaten zijn een middel om deze kennis bij aannemers aantoonbaar te maken.

Prioriteit: Hoog.

Financieel: Geen extra kosten, vanuit reguliere opleidingsbudgetten.

5.3.9. Biodiversiteitsbeleid verbreden door naast kruidenrijk grasland alle locaties met kruidachtige vegetaties (beplantingen, verhardingen en gebouwen) in beheer van de gemeente mee te nemen. Deze elementen in het beheersysteem benoemen volgens de nieuwe indeling (zie § 4.3) en de gewenste beheermethode.

Prioriteit: Matig.

Financieel: Nog te bepalen bij aanvang en doorvoeren in nieuwe groenbestekken.

5.4 Acties bij het beleid overlast en exoten

5.4.1. Omvorming van locaties waarin invasieve of overlast veroorzakende soorten de overhand krijgen. Dit betreft in 2025 3 hondenlosloopgebieden met kruipertjes (grasaren). Overige locaties vaker nalopen met een bosmaaier. Zeker in de maand mei wanneer de aren nog niet rijp zijn daarmee worden grotere haarden voorkomen.

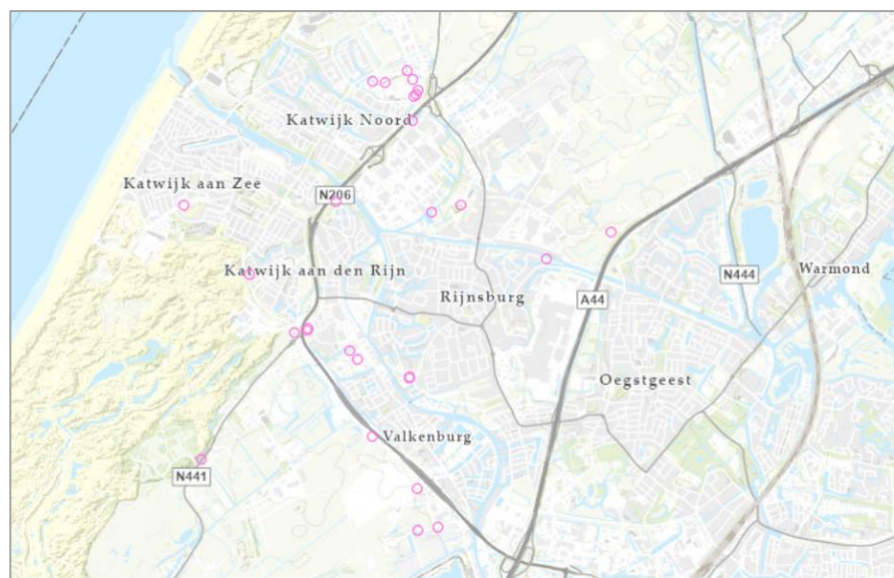
Prioriteit: Hoog.

Financieel: Kosten $3 \times \text{€ } 19.000^{14} = \text{€ } 57.000$ eenmalig.

5.4.2. Het bestrijden van invasieve soorten in kruidenrijk grasland door plaatselijk intensief machinaal maaien of wanneer de planten verspreid staan of het slechts kleine haarden betreft handmatig met bosmaaier maaien. Eventueel voorafgegaan door uitsteken en/of grond af te graven, te zeven en terug te brengen, zie afbeelding 11 voor locaties met de belangrijkste haarden. Bestrijding van Berenklauw is al opgenomen in het groenbestek.

Prioriteit: Hoog.

Financieel: Extra kosten circa € 25.000 per jaar¹⁵.

Afbeelding 11, Locaties met te bestrijden invasieve exoten (berenklauw en duizendknopen (roze cirkels)

¹⁴ Berekening behorende bij omvormingsmodel Frederiksdreef, zie bijlage II

¹⁵ Bestrijding duizendknopen kostte in 2024 € 20.000.

5.5 Kostenoverzicht

In navolgende tabel zijn alle acties uit § 5.2, § 5.3 en § 5.4 samenvattend onder elkaar gezet en de kosten opgeteld. Het betreft alleen de extra of wel de meerkosten ten opzichte van het huidige maaibeleid. Het reguliere budget voor het onderhouden van gras bedraagt € 368.000¹⁶ en daarnaast is er een budget van € 18.000 voor groot onderhoud exclusief vervanging.

Nr.	Omschrijving actie	Prioriteit	Eenmalige kosten	Jaarlijkse extra kosten
Maaibeleid				
5.2.1	Uitbreiden ecologisch maaien	Hoog	n.v.t	Regulier
5.2.2	Aanpassen maaikaarten	Hoog	n.v.t	Regulier
5.2.3	Aanwijzen en extra maaien van nieuwe bermstroken	Hoog	€ 3.000	€ 31.000
5.3.4	Aangepast maaibeleid invoegen in nieuwe bestekken	Hoog	n.v.t.	Regulier
5.2.5	Onderzoeken naar alternatieven voor afvoeren van maaisel	Matig	n.v.t	Regulier
5.2.6	Implementatie gedragscode en opstellen ecologisch werkprotocol	Matig	€ 25.000	Mogelijk
5.2.7	Maaibeleid invoegen in volgende groenbeleidsplan	Laag	n.v.t	Regulier
5.2.8	Onderzoeken begrazingsmogelijkheden	Matig	n.v.t.	Regulier
Soortenbeleid				
5.3.1	Creëren van leefgebied voor schakel- en lokale soorten	Doorlopend	n.v.t	Regulier
5.3.2	Actueel houden areaalgegevens in beheersysteem	Doorlopend	n.v.t	Regulier
5.3.3	Berekenen beheerbudgetten na aanpassing maaibeleid	Doorlopend	n.v.t	Regulier
5.3.4	Opstellen monitoringsplan	Matig	€ 5.000	Regulier
5.3.5	Vrijwilligers benaderen en begeleiden bij monitoring van soorten	Hoog	n.v.t	Regulier
5.3.6	Soortgegevens invoeren in NDFF	Hoog	n.v.t	Regulier
5.3.7	Elke 3 jaar nieuwe analyse maken uit NDFF	Matig vanaf 2027	n.v.t	€ 2.000
5.3.8	Soorten kennis actueel houden	Hoog	n.v.t	Regulier

¹⁶ Groenbeheerplan, Bijlage 2, Raming onderhoudskosten groen, 11 april 2024; prijspeil 2023

Nr.	Omschrijving actie	Prioriteit	Eenmalige kosten	Jaarlijkse extra kosten
5.3.9	Biodiversiteitsbeleid uitbreiden	Matig	€ 7.000	n.v.t
Beleid overlast en exoten				
5.4.1	Omvormen 3 losloopgebieden	Hoog 2025	€ 57.000	n.v.t
5.4.2	Bestrijden invasieve exoten	Hoog doorlopend	n.v.t	€ 25.000
TOTAAL			€ 97.000	€ 58.000

BRONNEN EN INFORMATIE

NGO's: verspreidingsatlassen en soortbeschrijvingen en andere bronnen waaruit het voorkomen van bijzondere, bedreigde en beschermde soorten zou kunnen blijken

Gedragscodex soortbescherming gemeenten 2023 en 2025, Koninklijke Vereniging Stadswerk

Ecologisch groenbeheer in de praktijk, IPC Groene Ruimte (6^e druk 2017)

Evaluatie ecologisch maaibeheer 2021, Gemeente Katwijk (2021)

Gemeente gaat maaibeleid aanpassen, Artikel uit Alles over Katwijk (9 februari 2022)

Kansenkaart Natuur in Katwijk, A.A.J. van Duijvenboden; DNatuur rapport 192902 (2021)

Handboek Natuurdoeltypen, D. Bal et al. (2001)

Groenbeheerplan 2024-2027, gemeente Katwijk

Prestatiebestek 2014-B&V-01, Groenonderhoud Rijnsburg, Katwijk Noord en watergangen in de gemeente Katwijk

Prestatiebestek 2015-B&V-07, Groenonderhoud Katwijk aan Zee, Katwijk a/d Rijn en Valkenburg in de gemeente Katwijk

Omvormingsmodel grasvegetatie hondenlosloopgebieden, 13-12-2024, Ingenieursbureau Rodewijk

Status: DEFINITIEF

Websites

[Pdok.nl/viewer/](https://pdok.nl/viewer/)

[NDFF Verspreidingsatlas.nl](https://ndff.nl/verspreidingsatlas)

[Waarneming.nl](https://waarneming.nl)

<https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/vlinders-herkennen/habitat>

<https://atlas.zuid-holland.nl/GeoWeb56/index.html?viewer=Natuurbeheerplan>

Bijlage I: Beheermethoden in huidige kruidenvegetaties

Gebaseerd op de lopende groenbestekken (zie § 2.2) en het groenbeheerplan 2024-2027.

De oppervlakte openbaar groen en bijbehorende voorzieningen in beheer bij de gemeente bedraagt 167 hectare en circa 25.200 bomen (Bron: NEN-inspecties, 2022 en 2023).

De tabel is nu alleen uitgewerkt voor de kruidachtige vegetaties, deze tabel bij actie 5.3.8 nog aanvullen met kruidenvegetaties in onder andere bosplantsoen, heesters, vaste planten, verhardingen en kunstwerken.

Kruidentype	Tijdstip	Beheermethode (huidig)	Areaal
Gazons (beeld max 7 cm)	Beeld	Maaien met gazonmaaier en maaisel laten liggen	406.707 m2
Gazons met bollen	Beeld	Loof afmaaien na afsterven	PM
Graskanten snijden	Beeld	Machinaal snijden en afvoeren	69.559 m1
Bermen/kruidenrijk gras	Beeld	Maaien en afvoeren met kleine maai-zuigcombinatie	118.607 m2
Overige extensief gras	Beeld	Klepelen of maai-zuigen	609.976 m2
Natuurlijke oevers	Beeld	Maaien en afvoeren met kleine maai/zuigcombinatie of tractor met messenbalk en daarna afvoeren	PM
Watergangen	Op aanwijzing	Uitkorven en afvoeren	PM

Bijlage II: Omvormingsmodel hondenlosloopterreinen

Het omvormingsmodel is gebaseerd op referentielocatie Prins Frederiksdreef. De locatie is een losloopegebied voor honden en bestaat uit kort gemaaid gras. De randen zijn ruiger en bevatten onder andere brandnetels en kruipertjes. Binnen het gebied staan meerdere hogere bomen in beplantingen, en er zijn vijf eikenbomen verspreid in het gazon aanwezig. Het veld is van drie kanten te benaderen. Uit het grondborenonderzoek blijkt dat de grond stevig en kleiachtig is.

Het omvormingsmodel gaat uit van een maaifrequentie van twee keer per jaar. Het gedeelte waar de honden lopen kan desgewenst vaker gemaaid worden, maar dat gaat dan ten koste van de soortenrijkdom.

Begin juni is de beste tijd om te maaien en het maaisel af te voeren, aangezien dit de piek is in de bloeitijd van kruipertje. Een tweede maaibeurt kan in september of oktober plaatsvinden. Maaien in mei is onwenselijk, omdat in die maand juist veel bloemrijke kruiden bloeien die zeer waardevol zijn voor insecten.

De soortkeuze is gericht op hondvriendelijke soorten, met een goede verspreiding naar de bosschages, en het terugdringen van kruipertje. Langere, hogere soorten worden aan de randen toegepast om een natuurlijke schuilplaats te bieden en de biodiversiteit te bevorderen. In het middengebied worden lagere soorten toegepast om een aantrekkelijke en toegankelijke omgeving voor honden en hun eigenaren te creëren.

Het kruipertje gedijt juist op zonnige, veel betreden plekken of plaatsen waar veel mest ligt (bijvoorbeeld hondenpoep). Hondenpoep bevordert de groei van kruipertjes. Het is daarom belangrijk dat hondeneigenaren de uitwerpselen van hun honden opruimen.

Kosten voor het omvormen naar dit ontwerp op deze locatie zijn als volgt berekend.

Code	Omschrijving	Bedrag
1.	Onderzoek, ontwerp, advies, toezicht en directievoering	€ 3.388
2.	Opbreekwerkzaamheden	€ 1.590
3.	Grondwerk	€ 4.770
4.	Inzaaien gras	€ 4.420
5.	Plaatsen terreinmeubilair (optioneel)	-
6.	Aan- en afvoer van materialen	€ 500
7.	Indirecte kosten en risico's	€ 4.475
	TOTAAL afgerond	€ 19.000

Bijlage III: Indeling kruidachtige begroeiingen

Indeling van voorkomende kruidachtige begroeiingen in de openbare ruimte in Katwijk. In deze nota is alleen de categorie Grasland uitgewerkt.

Hoofdingdeling	Subcategorieën kruiden in de openbare ruimte in Katwijk
Pioniers	Begraafplaats met hier en daar stinzeplanten/bollen
Pioniers	Witte duinen
Pioniers	Open speelplekken
Pioniers	Bloembakken, hanging baskets
Pioniers	Akkers
Pioniers	Open en halfverharding en zandpaden
Pioniers	Zeestrand
Grasland	Gazons met hier en daar verwilderingsbollen
Grasland	Hooilanden/bermen met hier en daar verwilderingsbollen
Grasland	Functionele graslanden/bermen met hier en daar verwilderings/sierbollen met instandhouding van voedselrijkdom
Grasland	Begrazingsgebieden met natuurdoel
Grasland	Weilanden
Ruigte	Droog ruderaal (braakliggend) terrein
Ruigte	Grijze duinen
Ruigte	Zoomvegetatie langs bos en struweel met hier en daar bollen/stinzeplanten
Ruigte	Vaste planten met hier en daar verwilderings/sierbollen met instandhouden voedselrijkdom
Ruigte	Vegetatie rond solitaire bomen
Bos en struweel (kruidlaag)	Onderbegroeiing bos en bosplantsoen met hier en daar stinzeplanten/bollen
Water en verlanding	Riet (ruigte) oevers
Water en verlanding	Natuurlijke oevers (lage vegetatie) met hier en daar verwilderingsbollen
Water en verlanding	Sloten, grachten, meren en vijvers (zoet/zwak brak stilstaand water)
Water en verlanding	Water met getijde invloed (brak/zout)
Water en verlanding	Wadi's
Water en verlanding	Inundatiegebieden
Water en verlanding	Poelen en duinmeertjes

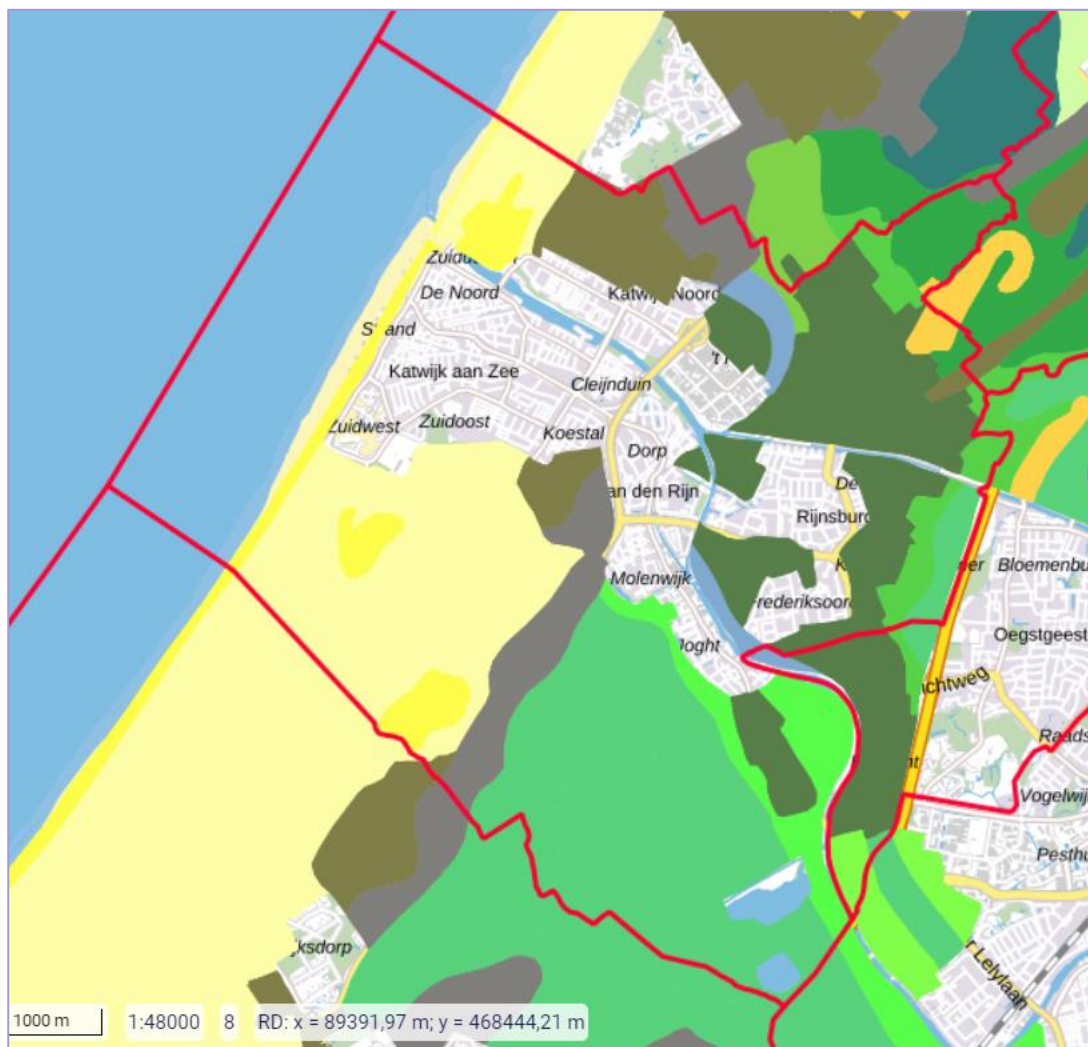

Hoofddeling	Subcategorieën kruiden in de openbare ruimte in Katwijk
Muren, gebouwen en verharding	Kademuren, bruggen, sluizen (en overige kunstwerken) met mogelijkheden voor muurflora en klimplanten
Muren, gebouwen en verharding	Open en halfverharding vallend onder 'groenbeheer' (mag dichtgroeien)
Muren, gebouwen en verharding	Open en halfverharding vallend onder 'wegen' (mag niet dichtgroeien)
Muren, gebouwen en verharding	Dichte verharding en goten: overgroei, kruiden op verhardingen (mag niet dichtgroeien)
Muren, gebouwen en verharding	Gebouwen met mogelijkheden voor muurflora en klimplanten
Muren, gebouwen en verharding	Zeedijk (indien aanwezig)
Muren, gebouwen en verharding	Rond obstakels (meubilair, speeltoestellen, installaties)

Bijlage IV: Bodemkaart Katwijk

Op onderstaande bodemkaart zijn de diverse bodemtypes binnen de gemeente Katwijk weergegeven. In bijbehorende legenda is onder andere ook de voedselrijkdom aangegeven. Bron PDOK.

Kleur	Code	Omschrijving	Voedselrijkdom
Donkergeel	Zn50A	Kalkhoudende vlakvaaggronden; matig fijn zand	Matig tot arm
Lichtgeel	Zd20A	Kalkhoudende duinvaaggronden; fijn zand	Matig tot arm
Bruingroen	EZ50A	Kalkhoudende enkeerdgronden; matig fijn zand	Matig tot rijk
Donkergroen	EK19	Tuineerdgronden; lichte zavel	Matig tot rijk
Middelgroen	pMn56C	Kalkarme leek-/woudeerdgronden; zavel	Matig
Lichtgroen	Mn25A	Kalkrijke poldervaaggronden; zware zavel	Matig tot rijk
Middelblauw	AK	Kreekbeddingen	Matig tot rijk

Kleur	Code	Omschrijving	Voedselrijkdom
Lichtblauw	X	Water (niet aangegeven)	Nvt
Donkergrijs	EZg21	Lage enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand	Matig tot rijk
Niet ingekleurd	X	Geroerde grond, met name opgebracht zand	Matig

Bijlage V: Lijst te beschermen soorten Katwijk 2025

Separaat bijgevoegd. Vast te stellen gelijktijdig met deze Beleidsnota kruidenbeheer 2.0 • gemeente Katwijk

Criteria:

1. De wettelijk beschermde planten- en diersoorten die in Katwijk voorkomen.
2. Plantensoorten voormalig Flora en Faunawet die in Katwijk voorkomen.
3. Plantensoorten van de rode lijst die in Katwijk voorkomen (bedreigd en ernstiger).
4. Icoonsoorten planten en dieren van de provincie Zuid-Holland die in Katwijk voorkomen.
5. Bijzondere planten of dieren lokaal ambtelijk bepaald.

Bijlage VI: Doelsoorten voor monitoring

De in **groen** aangegeven doelsoorten meenemen in het monitoringsplan. Gebaseerd op de genoemde doelsoorten in de Kansenskaart Natuur Katwijk 2021 (Duijvenbode Natuur)

nr.	ECOZONES	Doelsoorten
1	Zeereep	Nauwe korfslak, meervleermuis, zandhagedis, rugstreppad, ree, trekvogels
2	Binnenduinrand	Boommarter en andere martersoorten, eekhoorn, grote keizerlibel, zandoogje , oranjetipje , bos- en struweelvogels, vleermuizen
3	Oude Rijn	Paling, bittervoorn, vissen algemeen, grote keizerlibel, groene glazenmaker, watervogels, vleermuizen (in het bijzonder meer- en watervleermuis)
4	Oegstgeesterkanaal	Paling, bittervoorn, vissen algemeen, grote keizerlibel, groene glazenmaker, watervogels, vleermuizen (in het bijzonder meer- en watervleermuis)
5	Rijnsoever	Boommarter en andere martersoorten, eekhoorn, grote keizerlibel, zandoogje , oranjetipje , bos- en struweelvogels, vleermuizen
6	Uitwateringskanaal	Paling, bittervoorn, vissen algemeen, grote keizerlibel, groene glazenmaker, watervogels, vleermuizen (in het bijzonder meer- en watervleermuis)
7	Noordwijkervaart	Paling, bittervoorn, vissen algemeen, grote keizerlibel, groene glazenmaker, watervogels, vleermuizen (in het bijzonder meer- en watervleermuis)
8	Tjalmaweg	Boommarter en andere martersoorten, eekhoorn, grote keizerlibel, zandoogje , oranjetipje , bos- en struweelvogels, vleermuizen
9	Zuidrand	Boommarter en andere martersoorten, eekhoorn, grote keizerlibel, zandoogje , oranjetipje , bos- en struweelvogels, vleermuizen
10	Wassenaarse watering	Paling, bittervoorn, vissen algemeen, grote keizerlibel, groene glazenmaker, watervogels, vleermuizen (in het bijzonder meer- en watervleermuis)

Nr.	GROENE KERNEN	Doelsoorten
1	Dorpsweide Valkenburg	Beemdkroon , duinaveruit , bijen en hommels , zwaluwen
2	Kwakelwei/ Heerenschoolbos/ De Wilbert Katwijk	Stinzeplanten , vleermuizen, vogels, boomvalk, wijngaardslak
3	Merovechpark Rijnsburg	Vleermuizen, rugstreppad, vissen, insecten, watervogels, bijen
4	Ridderbos Katwijk	Vleermuizen, kleine zoogdieren en zangvogels, insecten, ree, vos
5	vm vliegveld Valkenburg	Vleermuizen, rugstreppad, grutto, veldleeuwerik, tengere distel , huismus, gierzwaluw

Nr.	GROENE KERNEN	Doelsoorten
6	Mient Kooltuin Katwijk	Vleermuizen, broedvogels, wintergasten, wilde zwanen, ringmus, huismus, korrelige taaiplaat, krabbenscheer , groene glazenmaker, oranje zandoogje , platte schijfhoren
7	Valkenburgse meer	Dikke korfslak, kamgras , zacht vetkruid , rugstreeppad, vogels, vleermuizen, vissen
8	Duinrand zuid	Blauwe bremraap , beemdkroon , liggend bergvlas , boomkikker, zandhagedis, nachtegaal
9	Duinrand noord	Vogels, vleermuizen, rugstreeppad, insecten

Bijlage VII: Tansleycodering

Abundantie	Code	Procent	Abundantie
dominant	d	60	dominant (d) - 60%
co-dominant	cd	40	co-dominant (cd) - 40%
veel aanwezig / dominant	ad	22	veel aanwezig / dominant (ad) - 22%
veel aanwezig / co-dominant	ac	18	veel aanwezig / co-dominant (ac) - 18%
veel aanwezig	a	15	veel aanwezig (a) - 15%
lokaal dominant	ld	22	lokaal dominant (ld) - 22%
lokaal co-dominant	lc	15	lokaal co-dominant (lc) - 15%
lokaal veel aanwezig	la	9	lokaal veel aanwezig (la) - 9%
lokaal vrij talrijk	lf	3	lokaal vrij talrijk (lf) - 3%
lokaal verspreid	lo	1	lokaal verspreid (lo) - 1%
vrij talrijk / dominant	fd	12	vrij talrijk / dominant (fd) - 12%
vrij talrijk / co-dominant	fc	10	vrij talrijk / co-dominant (fc) - 10%
vrij talrijk / veel aanwezig	fa	9	vrij talrijk / veel aanwezig (fa) - 9%
vrij talrijk	f	8	vrij talrijk (f) - 8%
verspreid / dominant	od	6	verspreid / dominant (od) - 6%
verspreid / co-dominant	oc	5	verspreid / co-dominant (oc) - 5%
verspreid / veel aanwezig	oa	4	verspreid / veel aanwezig (oa) - 4%
verspreid / vrij talrijk	of	3	verspreid / vrij talrijk (of) - 3%
verspreid	o	3	verspreid (o) - 3%
zeldzaam	r	1	zeldzaam (r) - 1%
zeldzaam / verspreid	ro	1	zeldzaam / verspreid (ro) - 1%
sporadisch	s	1	sporadisch (s) - 1%
zeer zeldzaam	- / zz	0,1	zeer zeldzaam (- / zz) - 0,1%
zzz - geen	x	0	zzz - geen (x) - 0%

Bijlage VIII: invasieve exoten en overlast gevend soorten

In deze lijst zijn alle (mogelijk) voorkomende invasieve exoten en overlastgevende soorten opgenomen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Conform	Verblijf- of groeiplaats in Katwijk	Voorkomend in ..
Aardpeer-Topinamboer	<i>Helianthus tuberosus</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verspreid vanuit (moes)tuinen
Akkerdistel	<i>Cirsium arvense</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verstoringshaarden in o.a. wegbermen
Alsemambrosia	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	O.a. in wegbermen, veroorzaakt allergie
Amerikaanse vogelkers	<i>Prunus serotina</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	In bos en (duin) struweel
Azijnboom- Fluweelboom	<i>Rhus typhina</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Vanuit tuinen verspreid
Bamboe div.	Bamboe sp.	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Vanuit tuinen verspreid
Bezemkruid	<i>Senecio inaequidens</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Sterke toename maar mogelijk niet schadelijk
Bonte gele dovenetel	<i>Lamium galeobdolon</i> subs. <i>Argentatum</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Toegenomen maar mogelijk niet schadelijk
Chinese bruidssluier	<i>Fallopia aubertii</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verspreid vanuit tuinen
Dwergmispel	<i>Cotoneaster dammeri</i>	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	In- en verspreid vanuit plantsoenen. Niet meer toepassen

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Conform	Verblijf- of groeiplaats in Katwijk	Voorkomend in ..
Euonymus-Fortune's spindle	Euonymus fortunei	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	In- en verspreid vanuit plantsoenen. Niet meer toepassen
Gele maskerbloem	Mimulus guttatus	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Oevers. Verspreid vanuit tuinvijvers
Grote vlotvaren	Salvinia molesta	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Water. Verspreid vanuit tuinvijvers
Grote waternavel	Hydrocotyle ranunculoides	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Watergangen
Grote waterteunisbloem	Ludwigia grandiflora	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Water. Verspreid vanuit tuinvijvers
Haagliguster	Liguster ovalifolium	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Plantsoenen en tuinen. Verspreiding. Bestrijden maar vermoedelijk wel blijven toepassen.
Hemelboom	Ailanthus altissima	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit plantsoenen, laanbomen. Niet meer toepassen.
Jacobskruiskruid	Senecio jacobaea	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Sterke toename maar mogelijk niet te bestrijden.
Kleine waterteunisbloem	Ludwigia peploides	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Watergangen
Kleine waterteunisbloem	Ludwigia peploides	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Water. Verspreid vanuit tuinvijvers

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Conform	Verblijf- of groeiplaats in Katwijk	Voorkomend in ..
Knolcyperus	Cyperus esculentus ¹⁰⁴¹	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Akkerland. Agrariërs meehelpen met bestrijding?
Kokardebloem	Gaillardia grandiflora	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit tuinen
Kruipertje	Hordeum murinum	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Altijd aanwezig geweest maar vanwege minder secuur onderhoud toegenomen op en langs verhardingen.
Lampenpoetsergras	Pennisetum setaceum	Unielijst invasieve exoten	Mogelijk, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit tuinen en plantsoenen. Niet meer toepassen.
Mahonie	Mahonia aquifolia	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	In- en verspreiding vanuit plantsoenen. Niet meer toepassen.
Palmlelie	Yucca filamentosa	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit tuinen en plantsoenen. Makkelijk te bestrijden dus monitoren
Pampasgras- Purple pampas grass	Cortaderia jubata/selloana	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit tuinen en plantsoenen.
Reuzenbalsemien	Impatiens glandulifera	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Oevers. Wijd verspreiding.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Conform	Verblijf- of groeiplaats in Katwijk	Voorkomend in ..
Reuzenberenklauw	Heracleum mante-gazzianum	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Wijde verspreiding
Rimpelroos	Rosa rugosa	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Wijde verspreiding vanuit plantsoenen. Niet meer toepassen.
Rode kornoelje	Cornus sanguinea	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Wijde verspreiding. Niet meer toepassen.
Rode ribes	Ribes sanguineum	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit plantsoenen en tuinen. Goed te bestrijden. Niet meer toepassen.
Smalle olijfwilg	Eleagnus angustifolia	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit plantsoenen. Niet meer toepassen.
Sneeuwbes	Symphoricarpos albus	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Wijde verspreiding vanuit plantsoenen. Niet meer toepassen.
Spaanse hyacint	Scilla hispanica	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Verspreiding vanuit tuinen en plantsoenen. Niet bestrijden. Is stinzeplant.
Steeneik	Quercus ilex	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Langzame verspreiding vanuit tuinen. Monitoren.
Tamarisk	Tamarisk tetrandra	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Langzame verspreiding. Monitoren.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Conform	Verblijf- of groeiplaats in Katwijk	Voorkomend in ..
Tamme kastanje	Castanea sativa	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Snellere verspreiding dan vroeger. Monitoren en waar nodig verwijderen.
Vaste lupine	Lupinus polyphyllus	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Langzame verspreiding vanuit tuinen.
Veder (Californische) esdoorn	Acer negundo	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Snellere verspreiding dan vroeger.
Vleugelnoot	Pterocarya fraxinifolia	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Snellere verspreiding dan vroeger. Monitoren en waar nodig verwijderen.
Vlinderstruik	Buddleja davidii	Nationaal invasief	Ja, verspreidingsatlas	Wijde verspreiding vanuit tuinen en plantsoenen. Overwegen niet meer toe te passen.
Water lettuce	Pistia stratiotes	Unielijst invasieve exoten	Ja, verspreidingsatlas	Water. Verspreiding vanuit tuinvijvers.
Watercrassula	Crassula helmsii	Nationaal invasief	NTB	Oevers. Bestrijden noodzakelijk vanwege sterke concurrentie met inhemse soorten.

Bijlage IX: Voorgestelde natuurdoelen en doelsoorten

Voor het op biodiversiteit gericht beheren (ecologisch kruidenbeheer) is het bepalen van een doel per vegetatietype noodzakelijk. Voor de hoofdingeling is het systeem uit het handboek Ecologisch groenbeheer in de praktijk aangehouden. Deze hoofdingeling is verder verfijnd naar stedelijke en natuurlijke habitattypen die in Katwijk voorkomen.

In rapporten 'Kansenkaart Natuur in Katwijk' (2021) en 'Evaluatie maaibeheer' (2021) zijn reeds doelsoorten aangegeven. Dit zijn een aantal soorten of soortgroepen die te verwachten zijn bij goed functionerend ecologisch beheer, waaronder ecologisch kruidenbeheer. In de navolgende tabel zijn per natuurdoeltype de eerder doelsoorten uit de hiervoor genoemde rapporten weergegeven. Voor de monitoring zijn de kolommen 'doelsoorten planten' en 'doelsoorten dagvlinders en hommels' belangrijk.

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
Pioniervegetatie	Begraafplaats met hier en daar stinzeplanten/bollen	Pioniervegetatie voedselarm, droog, zonnig niet dynamisch, intensief menselijk gebruik	Zacht vetkruid, tripmadam, vetkruid spec.	Bruin blauwtje, hommels	Vleermuizen, bijen, zangvogels
Pioniervegetatie	Witte duinen	Pioniervegetatie, kalkrijk, droog, zonnig dynamisch, extensief/natuurlijk	Blauwe zeedistel, gele hoornpapaver	Geen	Zandhagedis, rugstreeppad
Pioniervegetatie	Open speelplekken	Pioniervegetatie dynamisch, intensieve betreding	Duits viltkruid, hazenpootje	Hommels	Bijen
Pioniervegetatie	Bloembakken, hanging baskets	Eenjarige siergewassen, intensief beheer	NVT	Hommels	

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
Pioniers	Akkers	Eenjarige productie gewassen, intensief gebruik	Korenbloem, bolderik, akkerandoorn, wilde ridderspoor	Distelvlinder, oranje luzernevlinder, hommels	Zwaluwen, ree, trekvogels, insecten, bijen, kleine zoogdieren, veldleeuwerik, wintergasten, ringmus, huismus
Pioniervegetatie	Zandpaden	Intensieve betreding	Viltkruiden (uitsluitend ontzien beschermde soorten)	Geen	Rugstreeppad
Pioniervegetatie	Zeestrand	Dynamiek, zonnig, zout	Geen	Geen	
Grasland	Gazons met hier en daar verwilderingsbollen	Hoge beheerdruk	Stinzeplanten: boerencrocus, narcis, herfsttijloos	Hommels	
Grasland	Hooilanden/bermen/dijken met hier en daar verwilderingsbollen, verschralingsbeheer	Lage beheerdruk, houtachtigen worden verwijderd, voeding wordt afgevoerd	Beemdkroon, knoepkruid, kamgras, glanshaver, rapunzelklokje, graslathyrus, scherpe boterbloem, zandblauwtje	Bruin blauwtje, veldparelmoervlinder, distelvlinder, oranje luzernevlinder, bonte grasuil, st. Jansvlinder, hommels	Zwaluwen, ree, trekvogels, insecten, bijen, kleine zoogdieren, zangvogels, wintergasten, ringmus, huismus
Grasland	Functionele en ecologische graslanden/bermen met hier en daar verwilderings/ sierbollen met instandhouding voedselrijkdom	Lage beheerdruk, houtachtigen worden verwijderd, voeding wordt in stand gehouden	Stinzeplanten: narcis, gewone vogelmelk, herfsttijloos	Hommels	Zwaluwen, wijngaardslak, ree, kleine zoogdieren

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
Grasland	Begrazingsgebied met natuurdoel	Matige beheerdruk, hier en daar houtige opslag, voeding wordt in stand gehouden maar anders verdeeld.	Kamgras, tengere distel, kruisdistel, kraailook, rode ogentroost	Bruin blauwtje, oranje zandoogje, bonte grasuil, st Jansvlinder, hommels, koninginnenpage	Zwaluwen, wijngaardslak, zandhagedis, rugstreeppad, ree, trekvogels, kleine marters, insecten, bijen, kleine zoogdieren, grutto, vos, wintergasten, wilde zwanen
Grasland	Weilanden	Hoge beheerdruk, voeding wordt in stand gehouden, geen houtige opslag	Verhouding gras/kruiden	Hommels, oranjetipje	Zwaluwen, rugstreeppad, ree, trekvogels, kleine zoogdieren, grutto, veldleeuwerik, wilde zwanen
Ruigte	Droog ruderaal (braakliggend) terrein	Lage beheerdruk, matig, tot arme voedingstoestand	Tengere distel, grote kaardenbol, teunisbloem spec.	Bruin blauwtje, Spaanse vlag, distelvlinder, oranje luzernevlinder, glasvleugelpijlstaart, st Jansvlinder, teunisbloempijlstaart, hommels	Zwaluwen, zandhagedis, rugstreeppad, trekvogels, insecten, bijen, kleine zoogdieren, zangvogels, veldleeuwerik, wintergasten, huismus, ringmus
Ruigte	Grijze duinen	Lage beheerdruk, droog tot vochtig houtige opslag wordt verwijderd	Liggend bergglas, geel walstro, glad walstro, duinaveruit, blauwe bremraap, tengere distel, driedistel	Bruin blauwtje, Spaanse vlag, glasvleugelpijlstaart, bonte grasuil, duinparelmoervlinder, kommavvlinder, st Jansvlinder, hommels	Boomvalk, nauwe korfslak, zandhagedis, rugstreeppad, trekvogels, kleine marters, insecten, bijen, kleine zoogdieren, meeuwen, zangvogels, veldleeuwerik, vos, wintergasten, visdief

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
Ruigte	Zoomvegetatie langs bos en struweel met hier en daar bollen/stinzeplanten	Droog tot vochtig, lage beheerdruk in halfschaduw tot schaduw, matige tot hoge voedselrijkdom, houtige opslag wordt verwijderd.	Stinzeplanten, wilde hyacint, sneeuwkllokje, gevlekte aronskelk, daslook, brede wespenorchis	Grote vos, kleine vos, oranje zandoogje, bont zandoogje, boomblauwtje, koevinkje, hommels	Vleermuizen, boomvalk, wijngaardslak, ree, trekvogels, kleine marters, insecten, bijen, kleine zoogdieren, zangvogels, wintergasten, dikke korfslak, boomkikker
Ruigte	Vaste planten met hier en daar verwilderings/sierbollen met instandhouden voedselrijkdom.	Droog tot vochtig, hoge beheerdruk en matig tot rijke voedingstoestand met doel de geplante soorten in stand te houden	Stinzeplanten: narcis.	Hommels, koninginnenpage	Wijngaardslak, insecten
Ruigte	Vegetatie rond solitaire bomen	Lage beheerdruk, houtige opslag wordt voorkomen.	Geen	Geen	Vleermuizen
Bos en struweel (kruidlaag)	Onderbegroeiing bos en bosplantsoen met hier en daar stinzeplanten/bollen	Lage beheerdruk met doel houtige opslag te matigen.	Stinzeplanten: sneeuwkllokje, wilde hyacint, daslook, gevlekte aronskelk	Grote en kleine vos, oranje zandoogje, bont zandoogje, boomblauwtje, koevinkje, hommels	Vleermuizen, boomvalk, wijngaardslak, ree, boommarter, kleine marters, eekhoorn, bos- en struweelvogels, grote keizerlibel, kleine zoogdieren, zangvogels, vos, wintergasten, korrelige taaiplaat, dikke

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
					korfslak, boomkikker, nachtegaal
Water en verlanding	Riet (ruigte) oevers	Matig tot rijke bodem, lage beheerdruk. Houtige opslag wordt voorkomen	Moerasspirea, kattenstaart, dotterbloem	Bruin blauwtje, hommels	Vleermuizen, wijngaardslak, ree, watervogels, kleine zoogdieren, zangvogels, veldleeuwerik, platte schijfhoren, dikke korfslak, boomkikker
Water en verlanding	Natuurlijke oevers (lage vegetatie) met hier en daar verwilderingsbollen	Lage beheerdruk, houtige opslag en hoge kruiden worden voorkomen.	Pinksterbloem, rietorchis, grote ratelaar, dotterbloem, scherpe boterbloem, (moeras) rolklaver	Oranjetipje, icarusblauwtje, hommels	Zwaluwen, vleermuizen, ree, trekvogels, insecten, bijen, kleine zoogdieren, wilde zwanen, platte schijfhoren
Water en verlanding	Sloten, grachten, kanalen, meren en vijvers (zoet/zwak brak stilstaand water)	Uitmaaaien om dichtgroeien en verlanding te voorkomen	Krabbenscheer, fonteinkruiden	Geen	Zwaluwen, vleermuizen, meervleermuis, watervleermuis, paling, bittervoorn, vissen algemeen, grote keizerlibel, groene glazenmaker, watervogels, wintergasten, wilde zwanen, platte schijfhoren
Water en verlanding	Water/oever met getijde invloed (brak/zout)	Dynamiek, natuurlijke situatie. Geen beheer.	Zulte, zeealsem	Geen	Trekvogels, watervogels, wintergasten, visdief, meeuwen

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
Water en verlanding	Wadi's	Lage beheerdruk, wegzijging regenwater garanderen.	Pinksterbloem, egelboterbloem, grote ratelaar	Oranjetipje, hommels	Rugstreeppad, dikke korfslak
Water en verlanding	Inundatiegebieden	Lage beheerdruk, houtige opslag en verhoging grondpeil voorkomen.	Pinksterbloem, egelboterbloem, grote waterweegbree	Oranjetipje, icarusblauwtje	Rugstreeppad, platte schijfhoren, dikke korfslak, boomkikker
Water en verlanding	Poelen en duinmeertjes	Natuur. Lage beheerdruk. Dichtgroeien en verlanding voorkomen. Houtige opslag tegengaan (van zon afhankelijk)	Parnassia, moeraswespenorchis	Geen	Vleermuizen, nauwe korfslak, rugstreeppad, ree, grote keizerlibel, vos, wintergasten, platte schijfhoren, dikke korfslak, boomkikker
Muren, gebouwen en verharding	Kademuren, bruggen, sluizen (en overige kunstwerken) met mogelijkheden voor muurflora en klimplanten	Instandhouding, veiligheid en kwaliteitsbeeld. Aanwezige doelsoorten en beschermde soorten instandhouden. Houtige opslag tegengaan.	Gele helmbloem, muurvaren, tongvaren, muurleeuwenbek, klein glaskruid	Hommels	Grote gele kwikstaart, wintergasten
Muren, gebouwen en verharding	Open en halfverharding vallend onder 'groenbeheer' (mag dichtgroeien)		Zacht vetkruid en vetkruid spec., klein glaskruid	Hommels	Zandhagedis

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
Muren, gebouwen en verharding	Open en halfverharding vallend onder 'wegen' (mag niet dichtgroeien)	Instandhouding, veiligheid en kwaliteitsbeeld. Aanwezige doelsoorten en beschermde soorten instandhouden. Houtige opslag tegengaan.	Geen (uitsluitend ontzien beschermde soorten)	Geen	Zandhagedis
Muren, gebouwen en verharding	Dichte verharding en goten: overgroei, kruiden op verhardingen (mag niet dichtgroeien).	Instandhouding, veiligheid en kwaliteitsbeeld en beschermde soorten instandhouden. Houtige opslag tegengaan.	Geen (uitsluitend ontzien beschermde soorten)	Geen	
Muren, gebouwen en verharding	Gebouwen, bunkers met mogelijkheden voor muurflora en klimplanten	Instandhouding, veiligheid en kwaliteitsbeeld. Aanwezige doelsoorten en beschermde soorten instandhouden. Houtige opslag tegengaan.	Muurvaren, gele helmbloem, muurbloem, muurleeuwenbek, klein glaskruid	Hommels	Vleermuizen, meervleermuis, gierzwaluw, huismus, wintergasten, ringmus
Muren, gebouwen en verharding	Zeedijk (indien aanwezig)	Instandhouding, veiligheid. Aanwezige doelsoorten en	Geen	Geen	Zandhagedis

Natuurdoel	Sub natuurdoel	Sleutelfactoren	Doelsoorten planten	Doelsoorten dagvlinders en hommels	Overige doelsoorten
		bescherm-de soorten in-standhouden. Houtige opslag tegengaan.			
Muren, gebouwen en verharding	Bijmaaien rond obstakels (meubilair, speeltoestellen, installaties)	Instandhouding, veiligheid en kwaliteitsbeeld. Aanwezige doelsoorten en beschermde soorten instandhouden. Houtige opslag tegengaan.	Geen (uitsluitend ontzien beschermde soorten)	Geen	

Bijlage X: Reactienota

Participatiebijeenkomst 14 mei 2025

Inclusief nagekomen schriftelijke reactie van Stichting Duinbehoud is hierin geïntegreerd.

Navolgend een overzicht van de gestelde vragen en opgehaalde reacties. Het gesprek vond plaats per thema aan de hand van 3 vragen:

1. Is het onderwerp/thema voldoende uitgewerkt, compleet of wat mist nog?
2. Welke effecten zijn te verwachten?
3. Hoe kunnen we onze inwoners hier het beste bij betrekken?

In blauw is de verwerking van de reacties weergegeven.

1. Algemeen

- a. Deze nota wordt bij de eerstvolgende herziening van het groenbeleidsplan en groenbeheerplan geïntegreerd.
Dit is als actie in § 5.2 en als actie 5.2.7 opgenomen.
- b. Bij de grafieken van het aantal meldingen zijn de volgende interpretaties mogelijk: ten opzichte van het aantal inwoners zijn het er wel erg weinig en is er sprake van een verdubbeling? (@ check representativiteit).

Zie ook [benchmark Eindhoven 2021 onder 50 rekenkamers over meldingen openbare ruimte](#) (Inwoners verwachten actie van de gemeente bij bv rondzwervend afval, kapot straatmeubilair of straatverlichting).

Monitoren

Het aantal meldingen per 1000 inwoners voor de vergelijking:

	EINDHOVEN	DEELNEMENDE GEMEENTEN	100.000+ GEMEENTEN
Aantal meldingen in 2018 (per 1000 inwoners)	297	126	179
Aantal meldingen in 2019 (per 1000 inwoners)	358	142	215

Tabel 7. Het aantal meldingen in 2018 en 2019

In Katwijk met bijna 67.000 inwoners ligt het aantal meldingen per 1.000 inwoners voor alleen het openbaar groen op:

- 2021 – 1307 meldingen = 20 meldingen per 1000 inwoners
- 2022 – 1388 meldingen = 21
- 2023 – 1826 meldingen = 28
- 2024 – 1909 meldingen = 29

Vergeleken met de bovenstaande cijfers is dit een laag aantal. Dat wil zeker niet zeggen dat we geen rekeninghouden met de meldingen. Hiermee is in § 1.3 een nuancering gemaakt.

2. Verhoging biodiversiteit (soorten)

- a. In het verleden zijn soorten uit kruidenmengsel ingezaaid die ook niet lokale soorten bevatten. Veel ervan hebben zich inmiddels breed verspreid ten koste van lokale soorten (@ check soortenlijst op uitgezaaide soorten). Voorbeelden zijn veldsalie en rapunzelklokje.

Zie bijlage II voor de soortenlijst die is nagestuurd vanuit Katwijk Smart Village (KVS). Voorgaande aangevuld in § 3.6 en 4.2. De gemeente is van mening dat in bermen soms ook wel andere inheemse soorten mogen voorkomen mits ze niet invasief zijn. Doel is wel dat er geen wijde verspreiding of concurrentie met Katwijkse soorten ontstaat. Met alleen soorten uit de duinen is er niet voor de hele gemeente voldoende variatie in soorten. Bovendien zijn veel duinsoorten niet opgewassen tegen frequent maaien. Rapunzelklokje is waarschijnlijk wel een autochtoon soort.

- b. Aan de Irisstraat zijn struiken ongevormd naar gras; aanwonenden hebben de zode verwijderd en een Cruydhoeck mengsel ingezaaid maar dit blijkt niet blijvend omdat daar veel eenjarige soorten in zitten; hoe houden we dit in stand? Zie afbeelding 1.
Bij eenjarige (pioniers- of akker) soorten is jaarlijkse grondbewerking nodig om het in stand te houden. Dit is op afstand en zonder te weten om welke soorten het gaat lastig om daar nu een juiste aanpak voor te geven. Ook is het goed om te weten dat eenjarige (akker)soorten niet tegen schaduw.
- c. De bermen langs de Biltlaan zijn bij de herontwikkeling ingezaaid met een lokaal Cruydhoeck mengsel (G1 was bedoeld) maar er is een ander mengsel bijgezaaid voor de kleur waaronder veldsalie.
Zie punt c.
- d. Liever niet inzaaien maar de eigen zadenbank in bodem (is van origine erg rijk) als uitgangspunt nemen en meer het natuurlijk proces volgen (vraagt soortenkennis) door gericht te maaien. Soorten witte klaver, rolklaver en zilverhaver zijn ook relevant voor vooral insecten, stellen minder eisen aan de standplaats en geven ook veel bloemen. Blauwe bremraap komt ook voor.
Dit is ook het uitgangspunt van het maaibeleid. Bij de nieuwe contracten wordt dit onder andere meegenomen door bijvoorbeeld Kleurkeur-certificaat te vragen en/of op aanwijzing als stelpost in bestek. Als nuancering en als optie in § 4.3, 5.2 en 5.3 opgenomen.
- e. Liever schralere delen van bermen later maaien en niet tijdens bloei. Voedselrijke delen juist vroeg maaien. Nu wordt het vaak met andersom gedaan waardoor er ook brandnetelplekken ontstaat, zie afbeelding 2. Op hele 'vette' plekken is plaggen een overweging om het verschrallingsproces te versnellen. In § 4.3 is kunnen schuiven met maaitijdstippen op basis van een frequentiebestek en sturen op gewenste vegetaties toegevoegd.
- f. Meer kunnen schuiven per maaibeurt. Dit vraagt ook soortenkennis van de aannemers. Bijvoorbeeld een Kleurkeur certificaat uitvragen bij de nieuwe aanbesteding.
Dit is als actie 5.3.8 opgenomen.
- g. Is inzaaien van grote ratelaar aan te raden? Zou in specifieke grotere percelen te overwegen zijn wanneer verschraling door maaien en afvoeren te weinig resultaat geeft.
Zou een optie kunnen zijn bij verschraling en versnelling van verschrallingsprocessen zoals bijvoorbeeld in gebied Noorderduinen en valt onder maatwerk; in § 4.3 als voetnoot toegevoegd.
- h. Kunnen we bij ecologisch beheerde vakken omwonenden vragen wat zij er van vinden? Bijvoorbeeld enquête (via bordje met qr-code) of interviews.
Dit past binnen het proces van communicatie en bewustwording voor het maaibeleid 2.0; In § 4.8 als voorbeelden genoemd.
- i. Is een schaapskudde in te zetten (ze lusten ook berenklauw)? Bij de terreinen van Staatsbosbeheer (SBB) loopt een kudde die zou ook het dorp in kunnen gaan? Bij smalle bermen waarschijnlijk niet reëel (@ met herder bespreken?).
Hiervoor is een min of meer aaneengesloten netwerk van grotere graspercelen nodig. Een begrazingsronde uitvoeren wordt nu nog niet haalbaar geacht vanwege de versnipperd ligging en de vaak ook smalle bermen die de route zouden moeten vormen. Begrazing is mogelijk wel een optie voor grote

gebieden, bijvoorbeeld de parkstrook nabij Noorderduinen dat ook aan terreinen van SBB grenst en waar al een schaapskudde loopt. Het gaat op die plek erom om dan aan het eind van het jaar kort te begrazen waardoor riet wordt teruggedrongen ten gunste van rozetten van orchideeën. Dit is als onderzoeksmogelijkheid opgenomen in § 5.2.

- j. Maak in de communicatie ook duidelijk wat de snelheid waarop voorgestelde aanpassingen zichtbaar zijn (verwachtingen duidelijk uitspreken).
Dit past binnen het proces van communicatie en bewustwording voor het maaibeleid 2.0; In § 4.8 toegevoegd.
- k. Het woord netheid niet gebruiken dat is erg subjectief; wel functionaliteit en veiligheid.
De huidige bestuurders wilden juist wel 'netheid', dat was ook mede de aanleiding voor deze nota. In § 2.2 en 5.2 is een nuancering in tekst aangebracht. 'Netheid' (geen Keukenhof beeld) zorgt ook voor afbakening van verschillende functies als verkeer en natuur. De strook of het gebied kan dan 'wild' zijn maar houdt op bij de grens. Daarbuiten, op de verharding, is het dan weer 'netjes'. Ook een bermstrook is hierbij een hulpmiddel. De eerste ca 75 cm tot een meter wordt dan vaker gemaaid, net als de uitzichthoeken, bijvoorbeeld 4x per jaar. Het midden van de vakken 1 á 2 keer per jaar.
- l. Sommige struwelen worden nu jaarlijks teruggezet waardoor alle nestgelegenheid voor vogels weg is. Kan dit niet meer gefaseerd worden gedaan?
In het nieuwe bestek wordt al een selectievere aanpak voor kruiden/grasbeheer opgenomen ten gunste van grondbroeders en grondbewoners. Snoeien van struwelen valt buiten deze nota.
- m. Inwoners gaan ook zelf maaien, daarmee wordt vaak vooral voor insecten essentiële vegetatie weggehaald of ontstaan er te grote afstanden.
Link met communicatie maken, insteken bewustwording van de waarden van bermen/biodiversiteit; versnippering wordt vanuit vergroeningsacties al tegengegaan. In § 4.8 aangevuld. Het om het bewust worden van waarom aaneengesloten netwerken van vegetaties belangrijk zijn. Verspreiding van veel soorten, zoals insecten, is alleen maar mogelijk wanneer gebieden met elkaar verbonden zijn door middel van bepaalde typen vegetaties. Voor veel insecten is een afstand van 50-250 cm dan al te groot om te overbruggen. Bermen kort maaien (als gazons) onderbreekt zo'n zone waardoor verspreiding van gewenste soorten wordt tegengegaan.
- n. Is de Blauwe zeedistel als kernsoort en ambassadeur aan te houden? Zo ja, dan ook op het kft zetten.
Deze soort is niet specifiek voor bebouwde kom in Katwijk. Het is een algemene soort van de hele kustreek en verdwijnt bovendien door maaien. De blauwe bremraap lijkt wel een goede ambassadeur. Gastheren zijn o.a. alsemsoorten en duizendblad (zie verspreidingsatlas NDFF). Deze gastsoorten groeien prima in wegbermen, dus ook de blauwe bremraap. Een ondergrond van duinzand is ideaal. Bij omvorming duinzand aanvoeren en geen teelaarde of andere grondsoorten aanbrengen. Op deze manier wordt de natuur de stad in getrokken. De soort breidt zich uit wanneer stikstofdepositie afneemt, dit is ook een prima signaal t.a.v. huidig milieubeleid.

3. Uitvoerbaarheid & maatregelen

- a. Graag meer maatwerk bij het maaien: variatie in maaitijdstippen en locaties (faseren).
Dit is al de essentie van de nota; in § 4,3 aangescherpt.
- b. Kunnen we het beeld omdraaien? Uitgaan van kruidenrijk gras en daar paden of andere gebruiksfuncties in maaien. Bijvoorbeeld bij de bermen aan de Westerbaan.
Zou op bepaalde locaties een opties kunnen zijn, is onderdeel van nieuwe maatwerk.

- c. Actie 5.2.1 graag toelichten; komt zo niet goed?
[Betreft aanpassingen in het huidige beheer van het kruidenrijke gras ten opzichte van de voorgestelde aanpassingen. Dus niet van gazon naar kruidenrijk gras. In § 5.2 aangevuld.](#)
- d. Kunnen we voorbeeldplekken inrichten die goed ogen om inwoners te laten wennen/mee te nemen? Als reactie komt hierop dat het dan goed is om dit wel te doen met de lokale soorten onder het motto van 'Haal het duin het dorp in', dus met duinsoorten inzaaien? Er is een rijke zaadbank aanwezig en er zijn al voorbeelden van soorten van schrale gronden, bv Nationaal Park Duintuin. Er is een onderzoek uit 2024 over 'Urban rewilding' - over spontane vegetaties in de stad (Helmond¹⁷) meegestuurd. Een belangrijke conclusie daaruit is het volgende (citaat):
"Inwoners staan in beginsel eveneens positief tegenover meer wilde planten bij hen in de buurt. Dat een plantvak dan wat rommelig uit gaat zien is voor sommigen wel een zorg. Acceptatie van wilde planten wordt makkelijker "als het eruitziet alsof er over nagedacht is." Ook uitleg over de bedoeling en waarom wilde planten van belang zijn helpt bij het accepteren van een ander type plantvak. De uitkomsten van de straatgesprekken met inwoners sluiten aan op de bevindingen vanuit het theoretisch kader: inwoners prefereren wilde natuur boven de conventionele beplanting zolang het er maar niet verwaarloosd uitziet."
Daarnaast bevat het onderzoek communicatievormen die hierbij wellicht bruikbaar zijn.
[Dit als onderdeel van de communicatiestrategie en bewustwordingsproces meenemen. Hierbij niet het accent leggen op mengsels met eenjarigen en akkerkruiden. Dit zijn rijk bloeiende maar snel verdwijnende soorten waardoor er snel teleurstelling ontstaat bij inwoners, zie § 4.8.](#)
- e. Kunnen we rondgangen maken om te verkennen waar wat mogelijk is en wat er al is aan soorten?
Combineren met de al bestaande burgerschouw in het voorjaar/najaar die bestemd is voor alle inwoners lijkt niet zo handig. Liever dit doen samen met alle groeperingen (± oude groengroep en aanvullen met wijkraden) in de bloeitijd. Hier kan wellicht ook een vorm van monitoring uit ontstaan?
[Is onderdeel van de nota, zie § 4.8.](#)
- f. Bij de aanleg van de parkeergarage in de duinen is de afgegraven bovengrond in depot ingezet en later als zaadbank aangebracht bij in de kuststrook. Niet duidelijk is wie over die strook gaat: gemeente of rws? Zie afbeelding 3. Hier liggen wel kansen voor verbinding van het noordelijke en zuidelijke duingebied. Er zouden al bijzondere soorten zijn teruggekomen. Soortenonderzoek ter plaatse zou wenselijk zijn.
[De gemeente is onderhoudsplichtig voor de duinstrook boven op de parkeergarage en de duinstrook ten zuiden ervan maar er vindt geen frequent onderhoud plaats \(natuurlijke ontwikkelingen worden gevolgd\). Het omliggende gebied wordt beheerd door het Hoogheemraadschap van Rijnland, zij beheren op dezelfde manier als de gemeente. De locatie meenemen in de rondgangen en op basis daarvan beoordelen hoe schakelsoorten door aanpassing van beheer wellicht te stimuleren zijn.](#)
- g. Maai-zuigcombinaties en klepelmaaiers hebben een zeer negatieve invloed op de fauna: insecten, amfibieën en kleine zoogdieren worden opgezogen. Graag dit soort materieel zoveel mogelijk afschalen.
[De inzet van deze maaiers ligt wat genuanceerder. Er wordt steeds een afweging gemaakt wat voor de soorten en het gewenste beeld de beste maaimethode is, wat qua verkeersveiligheid en het veroorzaken van oponthoud van verkeersdeelnemers. Daarnaast kan wanneer een berm voedselrijk moet blijven klepelen wel een optie zijn. Door het toepassen van een eco-kop of ecochoppers op deze machines kan 'hoger' worden gemaaid en minder schade is en minder soorten wordt meegezogen.](#)

¹⁷ Eindopdracht Opleiding Ecologisch Adviseur van Sjef Ramaekers, mei 2024

4. Tegengaan van overlast

- a. Kruiptje komt vooral voor op ruderaal (braakliggend, los zand) terreinen (waar minder gemaaid wordt). Niet alleen in grasvegetaties maar ook op verhardingen en rond obstakels. Ook koppeling nodig met onkruidbeheer op verharding maken.
[Tekst in § 4.4 hiermee aangevuld.](#)
- b. Zijn er ook wadi's en of kunnen we daar meer mee doen? Deze worden al steeds meer aangelegd?
[Waar mogelijk wordt dit al gedaan. Geen aanpassingen in de nota.](#)
- c. Soms zijn hagen langs fietspaden gewenst om de wind te temperen, dus niet overal gras maken.
[Katwijk is al rijk aan hagen, er wordt nu meer gekeken naar meer diversiteit in soorten en beplantingsvormen. Hagen vallen niet onder kruidenvegetaties, waar deze nota over gaat. Geen aanpassingen in de nota, kan wel bij een eventueel vervolg worden meegenomen als aandachtspunt.](#)
- d. Langs gevels vindt geen onkruidbestrijding meer plaats door de gemeente om schade te voorkomen. De bewoners moeten dit zelf doen of er een geveltuintje van maken. Zie [website](#) gemeente voor het aanleggen van een geveltuintje.
[Valt buiten scope deze nota.](#)

Colofon

Dit document is samengesteld in opdracht van

Gemeente Katwijk

Contactpersoon:

J Sira, senior groenbeheerder, Cluster Planmatig Beheer

Door:

Eco Consult - Groen, Monitoring & Management BV

Adres

Agro Business Park 22, 6708 PW Wageningen

Telefoon:

+3185 3038 627

E-mail:

info@ecoconsult-gmm.nl

Website:

www.ecoconsult-gmm.nl

Samenstelling:

Marieke Teunissen (projectleider en specialist ecologie en natuurwet- en regelgeving)

Ron Theunisz (senior ecooloog)

Foto's:

Gemeente Katwijk (tenzij anders vermeld bij de foto)

Foto voorkant Maarten Langbroek

Datum:

29 oktober 2025

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de samensteller en in overleg met de opdrachtgever.

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Noch de samenstellers, noch de opdrachtgever zijn aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van onjuistheden en/of onvolkomenheden ten gevolge van het gebruik van deze uitgave.